

T. C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**BENJAMIN DISRAELI'NIN SYBIL OR THE TWO NATIONS VE
CONINGSBY OR THE NEW GENERATION ADLI
YAPITLARINDA TOPLUMSAL VE POLİTİK SORUNLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şahin KIZILTAŞ

VAN – 2009

T. C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**BENJAMIN DISRAELİ’NİN SYBİL OR THE TWO NATIONS VE
CONINGSBY OR THE NEW GENERATION ADLI
YAPITLARINDA TOPLUMSAL VE POLİTİK SORUNLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Şahin KIZILTAŞ

Danışman

Prof. Dr. Hasan BOYNUKARA

VAN – 2009

EK-5 : KABUL ve ONAY SAYFASI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Bu çalışma, jürimiz tarafından İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI **ANABİLİM DALI**, İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI **BİLİM DALI**'nda YÜKSEK LİSANS YETERLİK TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan :

Üye (Danışman) :

Üye :

Üye :

Üye :

ONAY: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

.... / / 2000

.....

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	II
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	6
1.1. VICTORIA DÖNEMİ ROMANLARINI ŞEKİLLENDİREN TOPLUMSAL VE POLİTİK YAPI	6
1.2. ÇARTİZMİ HAZIRLAYAN ETMENLER VE SONUÇLARI	12
2. BÖLÜM	20
2.1. SYBİL'DE TOPLUMSAL SORUNLAR.....	20
2.2. İKİ ULUS VE ONLARIN YAŞAM KOŞULLARI.....	22
2.3. AŞK, EVLİLİK, AİLE VE AHLAK.....	33
2.4. İKİ ULUSUN SINIF ÇATIŞMASI VE YOKSULLARIN YAŞADIKLARINA İSYANI.....	38
3. BÖLÜM	51
3.1. CONINGSBY'DE POLİTİK SORUNLAR	51
3.2. MODERN MUHAFAZAKARLIK	61
3.3. GENÇ İNGİLTERE ÜLKÜSÜ.....	73
3.4. REFORM YASALARI	81
SONUÇ	89
KAYNAKLAR	96
ÖZET	98

ÖNSÖZ

Victoria Çağı (1837–1901) İngiltere tarihinde her açıdan farklı bir çağdır. Viktorya Dönemi Edebiyatı da, benzer şekilde, önceki ve sonraki dönem İngiliz Edebiyatı'nda ayrı bir yere sahiptir. İngiliz Romanı Viktorya döneminde altın çağını yaşamıştır. Dönemin ruhunu ve en önemli toplumsal, politik ve felsefî olaylarını ortaya koyan edebi tür ise roman olmuştur. Charles Dicken, Thomas Hardy, William Thackeray gibi romancılar başyapıtlarını bu dönemde ortaya koymuşlardır. Benjamin Disraeli de bunlardan biridir; bu çalışmada ele alacağımız Sybil: or The Two Nations ve Coningsby or The New Generation adlı romanlarında dönemin toplumsal ve politik sorunları gerçekçi bir dille irdelemiştir ve bu sorunlara yapıcı çözümler önermiştir.

Milyonlarca insanın açlıkla mücadele ettiği, kadınların ve çocukların aile düzeninden mahrum bırakıldığı ve ağır koşullar altında çalıştırıldığı, işverenlerin ve patronların açgözlülüklerinin ve hırslarının sınır tanımadığı dönemin İngiltere'sinde, çözüm mevkiinde olan politikacı bir yazar olarak Disraeli'nin eserleri şüphesiz son derece önemlidir.

Sanayi devrimi toplumun tüm sosyal, ekonomik ve politik yapısını alt üst eden bir dönüşüme neden olmuştur. Bu dönüşüm sürecinde sınıf kavramının ortadan kaldırılması gerektiğini öngören Karl Marx ve Friedrich Engels gibi düşünürlerin yazıları ve yapıtlarının etkileri sadece İngiltere'de değil bütün Kıta Avrupası'ndaki edebi eserlere yansdı. Disraeli'yi Thomas Carlyle, Charles Dickens, Elizabeth C. Gaskell, Charles Kingsley gibi yazarlardan ayıran özellik, onun aynı zamanda bir politikacı kimliğinin olmasıdır. Disraeli sadece bir projeksiyon yapıp sorunları ortaya

koymakla kalmaz, aynı zamanda bir takım çözüm önerilerinde de bulunur. Disraeli'nin toplumsal olayları ön plana çıkaran ve çözüm yolları öneren toplumcu gerçekçi yazarlardan farkı onun bu kategoride anılmaması, diğer bir deyişle kendisini toplumcu gerçekçi olarak sınıflandırmamasıdır.

Bu çalışmanın hazırlanması aşamasında değerli zamanını ve eşsiz katkılarını esirgemeyen hocam Prof. Dr. Sayın Hasan BOYNUKARA'ya şükranlarımı sunarım.

Şahin KIZILTAŞ

Van-2009

GİRİŞ

İngiliz toplumunu dönüştüren Sanayi devrimi, öncesi ve sonrasıyla, ortaya çıkardığı sosyal sınıfla, hem İngiltere hem de diğer ülkeler için bir dönüm noktası olmuştur. Ortaya çıktığı 19. yüzyıldan içinde bulunduğumuz 21.yüzyıla kadar sarkan emekçi sınıf, burjuvazi, işçi sınıfı, proletarya gibi kavramlar, insanlık hafızasına Sanayi Devrimi sürecinde kazanmış ve günümüzde ülkelerin yüz yıllık politikalarını çizerken bile göz ardı etmeye çekindikleri olgular haline gelmiştir.

Yaşadıkları sefalet sonucu hayatta kalabilmek için bedenlerini satmak zorunda kalan kadınların hiç de azımsanamayacak sayılarda olduğu, kadın ve erkeklerin, küçük yaştaki kız ve erkek çocukların çok ağır şartlar altında; atölyelerde, fabrikalarda, kömür ocaklarında, madencilik sektöründe, sağlıksız ortamlarda çalıştırıldıkları Victoria dönemi İngiltere'sinde, fabrikaların ve makineleşmenin üretimin merkezine yerleşmesiyle, Karl Marx' ın tanımıyla "Ahlakın ve doğanın, yaşın ve cinsiyetin, gece ve gündüzün bütün sınırları yıkılıyordu." Denizaşırı ülkelerde bile insanların "İngiltere' de ailesi olan bir yoksul olmadığım için her gün Tanrı'ya şükrediyorum" (Engels, İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu, 7) şeklinde değerlendirdikleri zor yaşamı devam ettirmek zorunda kalan insanların yanı sıra; piyanoların ayakları kadın bacaklarını çağrıştırdığı için, bu ayaklara pahalı kumaşlardan yapılmış süslü kılıflar geçirecek kadar halktan ve halkın yaşadığı

acılarından habersiz bir grubun yaşam tarzlarındaki çelişkinin, edebiyat alanında yansımaları bulmaması düşünülemez. Disraeli'in yapıtları böyle çarpıklıkların egemen olduğu bir dönemin ürünüdür.

Disraeli'yi toplumun günlük yaşantılarını, sıkıntılarını ve sevinçlerini yapıtlarında yansıtmayı ahlaki ve toplumsal bir sorumluluk olarak gören yazarlar sınıfına dahil etmek gerekir. Bununla birlikte Vivian Grey, Contara Fleming ve Alroy gibi ilk yapıtlarında romantizmin etkilerini görmek mümkündür. Yazar, "İnsanlığı hayaller yönetir" diyerek bunun ipuçlarını verir (Jenkins, 1). Ancak daha sonra bakış açısını değiştiren Disraeli, gerçekçi bir üslup kullanır ve içinde yaşadığı dünyaya yine gerçekçi bir gözle bakar. Kendi tanımıyla biçim açısından basit ve gösterişsiz olmasına rağmen, nitelik bakımından çok zıt karakterler hakkında okuyucuların düşüncelerini sağlayan ürünler ortaya koyar. Romanlarında halkın kurtuluşunu aristokraside görmesi, roman kahramanlarının bireyselliğine vurgu yapması, ortaçağ toplumuna ve feodalizmine olan ilgisi göz önünde alındığında, benzer eğilimleri olan gerçekçi yazar Thomas Carlyle'nin etkisinde kaldığını söylemek yanlış olmaz (Hoyt, 87-88).

Disraeli ve Carlyle'i karşılaştıran Holloway, Carlyle'deki amaca odaklanmadaki ciddiyet ve samimiyetin Disraeli'de bulunmadığını ifade eder. Disraeli'nin bu eksikliğini, romantizmin etkisinde kalan bir yazar ve aynı zamanda sığ bir politikacı oluşuna, bundan ötürü de bir takım gerçeklikleri eserlerinde gizleyişine bağlar (Holloway, 87).

Disraeli'nin romanları edebiyat çevrelerince değişik biçimlerde algılanır. Bazı eleştirmenler romanları edebi açıdan överken, bazıları basit politik ve sosyal sorunlar üzerinde duran ve edebi duyarlılığı gözetmeyen, sıradan yapıtlar olarak değerlendirirler (Modder, 192). Edebi yönünü sıradan bulan eleştirmenler doğal olarak romanların içeriğinden çok, içeriğin işleniş biçimine bakmışlardır. G.K.Chesterton "Disraeli'nin romanları, roman dışında her ne olarak düşünülürse düşünölsün, gayet güçlü ve ilginçtir" der (Hoyt, 95). Bu değerlendirmeyi, yazmasının birinci amacının düşünceleri etki sahasına alabilmek olduğunu söyleyen Disraeli de kabul etmektedir. Toplumun yapısını ele aldığı Sybil'de, İngiliz Edebiyatı'nda ilk politik roman olma özelliğini taşıyan Coningsby'de, 19. yüzyıl büyük romancılarının eserlerinde kurguladıkları psikolojik gerçeklik ve roman kişilerinin insan ilişkilerindeki duygusal incelemelerini görmek pek mümkün değildir.

Disraeli'yi güçlü bir yazar olarak günümüze taşıyan en önemli üç eseri Coningsby, or The New Generation, Sybil, or Two Nations ve Tancred, or The New Crusade'dir ve bu yapıtlar "Young England Trilogy" olarak bilinir. Bu yapıtlarında o günkü İngiliz toplumunun yapısına değinen yazar, ideal toplum ve ideal toplumsal düzen beklentisini yansıtmıştır. Disraeli, 1870 yılında bu eserlere yazdığı genel önsözde, amacını ise şöyle açıklar: "Siyasi partilerin yapısını ve kökenini, bu siyasi yapı sonucu ortaya çıkan halkın yaşam koşullarını, ülkemizde mevcut sorunların giderilmesinde kilisenin üzerine düşen görevleri incelemek..." (87). Yazar Coningsby'de 1832 Reform Yasası sonrasında yaşanan politik gerçekleri gözler önüne sererken, Sybil'de bu gerçekleri daha ayrıntılı bir biçimde işler ve bu politik

anlayışı besleyen toplumsal çarpıklıkları dile getirir. Tancred'de ise halkın dinsel panoramasını çizer; kilise olgusunu, kilisenin işlev ve görevlerini etraflıca ele alır.

John Bender'e göre, Disraeli her ne kadar toplumsal sorunları çözenin aracı olarak kilise ve kilisenin halka karşı yerine getirmekle sorumlu olduğu görevlerinden bahsetmişse de, Tancred'de öne çıkan kilise değil, bu kiliselerin kuruluşunda Yahudilerin üstlendiği tarihi misyondur (Bender, 512). Zaten Tancred or The New Crusade romanının başkişisi olarak birikimli, bilge, zengin ve gizemli olan Yahudi Sidonia'nın kabul edilmesi, bu tezi desteklemektedir.

Yazarın eserlerini bir bireyin dönüşümü eksenine oturtması ve kahramanlarının genellikle çocukluktan olgunluk dönemine kadar olan psikolojik, ahlaki ve sosyal gelişimi açısından ele alındığında, yapıtlarının *bildungsroman*¹ özellikleri taşıdığı söylenebilir. John Holloway' e göre Disraeli' nin her bir romanı, genç bir adamın olgunlaşma sürecine odaklanır ve o roman kişinin dünyaya bakışını, bu dünyadaki doğru yerini bulma uğraşını konu edinir (Holloway, 106). Keza, kahramanlarının kişilik gelişimlerini genelde bir yolculuk ekseninde yaşamaları, bu romanların kısmen *picaresque roman*² özelliklerini taşıdığı bir kanıtı olarak kabul edilebilir.

Disraeli'nin yapıtlarındaki başkişilerin ilk başta zihinleri karışıktır; kendileri dışındaki dünyaya bakışları ve değerlendirmeleri de aslında çok net değildir. Ancak, zaman içinde romandaki bilge kişilerin katkılarıyla, örneğin Sybil'de Gerard ve

¹ Alman Aydınlanması zamanında ortaya çıkan, kişilerinin psikolojik, ahlaki ve sosyal açıdan gelişimini ele alan bir roman türüdür.

² Çoğunlukla alt tabakadan insanların yolculuk maceralarını anlatan bir roman çeşididir.

Morley, Coningsby ve Tancred' de Sidonia, yazar bu kahramanlara doğru yolu buldurur. Yazarın bu gerçeği bulmada kullandığı yöntem, çoğunlukla cevapsız sorular ve bu sorular karşısında kendi kendine düşünen roman kişileridir.

Gertrude Himmelfarb'a göre Disraeli Sybil ile "toplumsal sorun içerikli roman" türünü yazın alanına kazandıran ilk romancılardandır. Isiah Berlin'e göre ise Coningsby adlı yapıtıyla "politik roman" türünü İngiliz Edebiyatı'na kazandıran ilk romancıdır (Gelernter, 2005). Edebi açıdan ele alındığında böylesi önemli bir romancının çağdaşı Thomas Carlyle tarafından "tartıda soğuk domuz eti kadar bile değerli olmayan biri" olarak tanımlanması ilginçtir. Kraliçe Victoria ise Disraeli'yi "gördüğü en nazik bakan, değerli ve sadık bir arkadaş" şeklinde değerlendirir (Hibbert, vii).

1. BÖLÜM

1.1. VICTORIA DÖNEMİ ROMANLARINI ŞEKİLLENDİREN

TOPLUMSAL VE POLİTİK YAPI

Mina Urgan döneme adını veren *Victorian* kelimesinin günümüzde olumsuz ve kötileyici bir sıfat olarak kullanıldığını belirtir. Bütün üst sınıflara egemen olan çirkinlik, ahlaksızlık ve bencillik Victoria dönemindeki halkı da etkilemiştir. D.H. Lawrence, toplumu kuşatan bu çirkinliği şu sözler ile açıklar:

Bunu belki hiç kimse bilmediği halde, XIX. yüzyılda insan ruhuna gerçekten ihanet eden şey çirkinlikti. Victoria çağının refah günlerinde paralı sınıfların ve sanayide kalkınmayı sağlayanların işledikleri büyük cinayet, emekçileri çirkinliğe, çirkinliğe ve gene çirkinliğe mahkûm etmekte. Bayağı, biçimsiz, çirkin bir çevre, çirkin ülküler, çirkin bir umut, çirkin bir sevgi, çirkin giysiler, çirkin mobilyalar, çirkin evler, çalışanlar ile işverenler arasında çirkin ilişkiler... İnsan ruhunun ekmekten fazla güzelliğe gereksinimi vardır.” (Urgan, 191-192).

Bu durum, 1700’lü yıllarda ortaya çıkmaya başlayan sanayileşmenin doğurduğu sosyal değişimin bir sonucu idi. Çünkü sanayileşme ile birlikte gelen ekonomik büyüme, toplum yapısında geniş çaplı bir değişime yol açmıştır. Diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, İngiltere’de de şehir halkının geçim kaynağı küçük el sanatları ve küçük çaplı ticaret ile sınırlıydı. Feodal anlayışın egemen olduğu ülkede, uçsuz bucaksız topraklar soyluların ve kilisenin elindeydi. Ancak toprak ve tarımdan elde edilen gelirden halka düşen oran çok azdı.

Köy ve küçük kasabalarda yaşayan halk, toprak sahibi aristokratlardan devlete ödenecek her türlü vergiyi de üstlenerek topraklar kiralamak ve karşılığında toprak sahiplerine belli bir ücret ödemek zorundaydı. Köylünün ne kadar kazandığı, ya da kazanıp kazanmadığı toprak sahiplerini ilgilendirmezdi. Aristokrat sınıfın tek amacı, o günün şartlarında en çok kazandıran tarıma ve toprağa daha fazla yatırım yaparak topraklarını genişletmekti. Siyasal gücü de elinde bulunduran aristokratlar, *tahıl yasasını* işçilere ve yoksullara rağmen parlamentodan çıkarmışlardı. Ülkenin çoğunluğu karın tokluğuna çalışırken, az sayıdaki toprak sahipleri ülkeye ucuz tahıl girişini engelleyip, ithal ettikleri ucuz tahılın üzerine yüksek gümrük vergileri koydular. 1815 yılında yürürlüğe konulan bu yasa ile ithal tahıla uygulanan yüksek gümrük nedeniyle kendi topraklarında yetiştirilen tahıl ürünlerinin ucuzlamasının önüne geçmişlerdi. Dolayısıyla bir bakıma köylülere yıllık olarak kiraladıkları topraklarının kira getirisinin azalma olasılığını engellemişlerdi. Ülke tarımını ayakta tutma ve köylünün emeğinin ucuzlamaması gibi bahanelerle çıkardıkları yasa, aslında toprak sahiplerinin kendi kazançlarını koruma güdüsü ile attıkları bir adımdı.

İngiltere’de sanayileşme sürecinden önceki dönemde, üç temel sosyal sınıftan söz edilebilir; aristokrasi (toprak sahipleri), burjuvazi (sanayiciler) ve işçiler. Aristokrasi, ortaçağdan gelen feodal yapının temsilcileri olarak geniş topraklara sahip, halk üzerinde etkin olan ve ülke idaresine yön veren zengin ailelerden oluşmaktaydı. Ortaçağ feodal yapısında topraklar bu ailelerin ve kiliselerin elindeydi. Ancak Disraeli’ye göre bu ailelerin birçoğu gerçek aristokratlar değildir. Bunlar, hak etmedikleri bir varlığın keyfini süren, ülkeleri ve ulusları için hiçbir şey yapmayan,

kilisenin elinde bulunan halkın topraklarını ve mallarını yağmalayan ailelerdir. Disraeli, bu sosyal sınıfın kendi toplumsal statülerini yükseltmekten başka bir amaçları olmadığını düşünür, güç ve eğitimden yoksun olmalarına rağmen kendilerini güçlü ve aydın kişiler olarak görmelerine de hayret eder (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 11). Disraeli'nin "modern muhafazakârlık" anlayışını şekillendiren etmenlerin başında da bu anlayış gelir. Ona göre korunması gereken aristokrasi, yukarıda anlatılan aristokrasi sınıfı değildir. Zaten halk bu gerçek olmayan, sözde aristokrasi nedeniyle sıkıntı yaşamaktadır. Bu sözde aristokrasi, Sybil'de iki lord ile sembolize edilir: Lord de Mowbray ve Lord Marney. Bu kişiler kendilerini, öteki diye niteledikleri halktan üstün görürler ve onlarla eşit bireyler olarak kabul etmezler. Hatta, günün birinde böyle bir eşitliğin gerçekleşme olasılığı dahi onları fazlasıyla ürkütür. Örneğin Lord de Mowbray'ın sahip olduğu topraklarından demir yolu geçince, Lord bunu insanlık için bir devrim olarak tanımlar. Ancak bu yeniliğin günün birinde onları halk ile eşit kılacağı tehlikesinden korktuğunu da ifade etmekten çekinmez (104). Lord Marney de halkı bu ülkenin baş belaları olarak niteler (109).

Sanayi devriminin ilk yıllarında kentlerde ortaya çıkan küçük tüccarlar, çoğu rutubetli, pis, havasız ve sağlıksız bodrumlarda, üç beş kişiyi çalıştırarak sanayileşmenin ülkede yaygınlaşmasına öncülük ettiler. Zamanla büyüyerek atölyelerini fabrikalara çevirdiler ve yüzlerce işçiyi çalıştıran patronlar haline geldiler. Bu süreçte etkinliğini, gücünü ve sermayesini arttıran işverenler, artık küçük tüccar sınıfı değil, büyük ve güçlü burjuva sınıfı olarak ortaya çıktılar. Güçlerini soyluluktan değil sermayeden alan bu sınıf, zaman içinde ülke idaresinde söz sahibi

olmaları gerektiğini anlamışlar ve yönetime katılabilmek için de mücadelenin artık kaçınılmaz olduğu bilincine varmışlardır.

Aslında burjuvazi ve aristokrasi arasındaki savaş ve rekabet yeni değil, 1700'lü yıllardan itibaren süregelmektedir. Ne var ki bu sınıflar ortak çıkarları söz konusu olduğunda çoğu zaman uzlaşma yolunu tercih ederler. Bununla birlikte sanayi devrimi sürecinde iyiden iyiye güçlenen ve artık yönetimde de söz sahibi olması gerektiğini düşünen burjuva sınıfı, tek başlarına bu mücadeleden galip çıkamayacaklarının farkına varırlar. Galip gelmek için işçi sınıfını hareketin merkezine oturtan bir reform hareketi başlatırlar. Küçük bir azınlığın elinde tuttuğu siyasal yetkide, halkın da söz sahibi olması gerektiğine inananlar bu hareketin içinde yer almış ve reformun en şiddetli savunucuları olmuşlardır (Belchem, 2).

Olgunlaşmamış bir ideolojiye ve örgütlenmeye sahip olan burjuvazi, tüm imkânları kendi lehine kullanmada son derece başarılıdır. Bir yandan kendi güçlerinin artmasının önünde engel olarak gördükleri mevcut sisteme, feodalizme ve egemenlere karşı tüm halkı ayaklanmaya çağırırken, öte yandan sömürdüğü işçi sınıfının kendi adına istediği insani talepler karşısında da egemenlerle uzlaşma yoluna giderler. Örneğin 1832 Reform Yasası'nı çıkarmak için işçi sınıfı ile ortak eylemlerde bulunan burjuvazi, istediklerini kısmen de olsa elde edince, çalışan kesimi bir kenara itmiş ve bu sınıftan milyonlarca insanın imzaladığı "ulusal dilekçeleri" parlamentoda görüşme gereği bile görmeden reddetmişlerdir.

Victoria döneminin ilk yıllarında yoksullar için kelimenin tam anlamıyla acı ve umutsuzluk egemendir. Oysa aynı dönemde ülkelerinde göz kamaştırıcı bir zenginlik ve refah vardır. İnsanların iş bulabilmek ümidiyle endüstri kentlerine olan hızlı göçü beraberinde mantar gibi çoğalan varoşları ve bu varoşlarda yarı aç yarı tok yaşayan işçi sınıfını ortaya çıkarmıştır. Her yaştan ve her cinsiyetten yığınla insan, sağlıksız iş koşullarında yasalara aykırı bir biçimde çok çalıştırılmış, yeterince beslenemeyen bu insanlar çeşitli hastalıklara maruz kalmışlardır. Buna paralel olarak doğum ve ölüm oranları da bu varoşlarda hızla artmıştır. Lord Byron, Lordlar Kamarasında böylesi bir sefalet ve rezalet dünyanın hiçbir yerinde tanık olmadığını söyler (Hearnshaw, 15).

Sanayi kentlerine yoğun ve hızlı göç sonucunda ülkede bir dizi ekonomik ve sosyal problemler ortaya çıkmıştır. Bu sorunlara ülkenin 1830-1840'lı yıllarda yaşadığı ekonomik durgunluk da eklenince, zengin ve fakir arasında zaten var olan uçurum daha da derinleşmiştir. Bu sorunlar günlük yaşama köklü bir biçimde yansımış ve romancılar bu konuları yapıtlarında ele alma gereği duymuşlardır. Öncülüğünü Charles Dickens, Benjamin Disraeli, Elizabeth Gaskell, Charles Kingsley ve Thomas Carlyle gibi usta kalemlerin çektiği yeni bir roman türü, toplumsal içerikli roman ortaya çıkmıştır (Baker, 189).

Halkın yaşadığı her türlü ekonomik ve sosyal sorunları ana konu olarak işleyen bu romancıların yapıtları ele alındığında, İngiltere'de artık sadece iki toplumsal sınıfın öne çıktığı görülür; zenginler ve yoksullar. Manfred Yeliseyeva'ya göre tüm bu gelişmeler ve değişimler birbirine zıt iki toplumsal sınıfı ortaya

çıkarmıştır: Fabrikalara, atölyelere, tüm üretim araçlarına sahip burjuva sınıfı ve üretim araçlarından yoksun, ücretli işçilerden oluşan proletarya sınıfı. Sermaye gücü zayıflayan küçük burjuvazinin (küçük tüccarlar, zanaatçılar ve orta-küçük ölçekli toprak sahipleri) bir kısmı dağılıp yok olmuştur. Bu insanların çoğu iyice yoksullaşarak proletarya sınıfının saflarına katılmışlardır. Sermayesini arttıran az bir kesim ise iyice güçlenmiş, küçük ölçekli işletmelerini genişletip büyük fabrikalara sahip olan zenginler haline gelmişlerdir. Birkaç on yıl sonra ise büyük sanayi İngiltere’de kesin başarı sağlamış; toplum, işçiler ve sanayi burjuvazisi olmak üzere iki sınıfa bölünmüştür (Yeliseyeva, 23-25).

Phylls Deane’e göre de sanayileşme ve sanayileşmenin sonucu olarak ortaya çıkan kapitalizm etkisini gün geçtikçe arttırmaya başlayınca, aristokrasi gücünü ve önemini yavaş yavaş kaybeder. Güç, parası olanın eline geçince, feodalizm tahtını kapitalizme terk eder. Ancak süreci iyi analiz eden toprak sahibi soylular, sanayi sektörünün getirisinin tarım sektöründen çok daha fazla olduğunun farkına varırlar. Tarım ve toprağı ikinci plana atıp yönlerini sanayileşmenin yoğun yaşandığı kentlere çevirirler. Bunun sonucunda tarım sektörünün ülke ekonomisine katkısı 19. yüzyılın başlarında %35 civarlarındayken, aynı yüzyılın ikinci yarısından sonra daha hızlı bir ivme ile % 6’lara kadar gerilemiştir (Deane, 181).

1.2. ÇARTİZMİ HAZIRLAYAN ETMENLER VE SONUÇLARI

Çartizm, İngiliz toplumunda aniden ortaya çıkmış ya da kısa süreli bir geçmişe sahip bir hareket değil, aksine temeli 1770’li yıllara dayanana bir işçi hareketidir. Bu yıllarda Çartist taleplere benzer talepler radikaller tarafından da dile getirilmiştir ve bu hareket sanayi devrimi ile beraber toplumda ciddi anlamda yankı bulmuştur. Dolayısıyla, Çartizm her ne kadar endüstrileşmenin ortaya çıkardığı bir sonuç ise de temeli 18. yüzyılın ortalarında atılan radikal bir geleneğin parçası olarak da tanımlanabilir. Engels Çartizmi “ilk siyasal işçi hareketi” olarak değerlendirirken, Rosenblatt bunu “vahşice ve çılgınca büyümekte olan koyu bir hoşnutsuzluğun ifadesi” olarak değerlendirir. Deane ise “Parlamento reformları aracılığıyla ekonomik adaleti sağlamaya çalışan bir işçi sınıfı hareketi” şeklinde açıklar (Atak, 3).

Sanayileşme devri İngiltere’inde, büyük sanayi kentlerinde, açlık nedeniyle ölümler günlük olağan olaylardır ve çalışanların ücretleri mal ile ödenir. Hatta işçilere emekleri karşılığında verilen bu mallar, işçilerin ihtiyaçları doğrultusunda değil, satıcının keyfine göredir (Disraeli, Sybil or Two Nations, 141-142). O dönemlerde işçiler, yasal olarak mülk sahibi sınıfın kölesi konumundadır.

1688 burjuva devrimi sonrası endüstrileşme hamlesi ile iyice güçlenen burjuvazi, toprak sahibi aristokratların elinde bulunan ülke idaresinde söz sahibi olmayı amaçlar. O zamanki seçim sistemi sadece işçileri değil, ne kadar zengin

olursa olsun burjuvazi sınıfını da ülke idaresinin dışında tutmuş ve aristokratların egemenliğindeki parlamentoda burjuvaziye temsil hakkı vermemiştir.

Burjuva sınıfı, ülke idaresini ele geçirebilmek amacıyla bir reform hareketi başlatmış ve daha etkili olabilmek için çalışan kesimi yanına almıştır. Reform hareketi geniş kitleler tarafından desteklenmiş, halkın içinde bulunduğu durumun faturasını ülkeyi idare etmeyi beceremeyen toprak sahibi bir avuç aristokrata kesen işçiler, her yerde gösteriler düzenlemişlerdir. Sonuç olarak, burjuvazi sınıfının ileri gelenleri, 1832 reform yasasıyla kısmi olarak seçme–seçilme hakkına sahip olmuş; ancak işçi sınıfı bu haktan mahrum bırakılmıştır. Bu siyasi çekişme sonucu istediklerini işçilerin yardımı ile elde eden burjuvazi, çalışanlara ihanet etmiş, kendi kazanımlarından sonra işçileri kaderlerine terk etmiştir. Kendi adına bu reform hareketinden hiçbir sonuç elde edemeyen işçiler ayaklanmış, mitingler ve gösteriler düzenleyerek seslerini duyurmaya çalışmışlardır. 1838 ekonomik bunalımı sonucu binlerce çalışan işlerini kaybedince, hareket doruk noktasına ulaşmış, “Londra Çalışanlar Birliği Derneği”nde toplanan işçiler altı maddelik bir bildirge hazırlayıp parlamentoya sunmuşlardır.

Çartizm hareketinin “People’s Charter” adlı bir bildirge ile insanlara duyurulduğu 1838 yılından günümüze dek yapılan çalışmalarda, kitap ve makalelerde, çartizmin sosyo-ekonomik mi yoksa politik bir hareket mi olduğu konusu derinlemesine irdelenmiştir. Hareketin temelini politik olduğunu savunanlar bildirgede yazılan altı maddenin hepsinin politik talepler olduğuna dikkat çekmişlerdir: Tüm yetişkin erkeklere oy hakkı, seçim çevrelerinin eşit düzenlenmesi,

parlamentonun her yıl yenilenmesi, parlamenterlere maaş bağlanması, parlamenter seçilebilmek için istenen mülkiyet şartının kaldırılması, gizli oy ile seçim...

John Belchem'e göre Çartizm bilindiği şekliyle işçi sınıfı değil, orta sınıf burjuvazi hareketidir. Zaten çıkış noktası ve talepleri göz önüne alındığında, bu hareketin burjuvazinin işçi sınıfını da kullanarak bir takım politik hedeflere ulaşabilme çabası olarak algılanması mümkündür. Çartistlerin parlamentoya sundukları altı maddelik bildirgede, ekonomik ve sosyal taleplerin bulunmamasının bu tezini desteklediğini düşünen Belchem; burjuvazi sınıfının özellikle açlık çeken, bedeni ağır çalışma şartları altında ezilen ve oldukça düşük ücretlerle ayakta kalmaya çalışan insanları da hareketin içine çekmeye çabaladığına inanır. Burjuvazi sınıfı - bazı gazetecileri ve yazarları da kullanarak - işçi sınıfını tüm bu acıların kaynağının 'yanlış yönetilme' olduğuna ve bu sorunun ancak 'parlamenter bir reform' ile ortadan kaldırılabilceğine inandırmayı başarır (Belchem, 3).

Öte yandan Çartizmi işçi hareketi olarak algılayanlara göre ise Çartizm, ekonomik ve sosyal bakımdan ağır ve dayanılmaz şartlar altında hayatını sürdürmeye çalışan işçi sınıfının, yaşadığı sefaletle bir isyanıdır. Çartist eylemler, ekonomik faktörlerin insanları bunalttığı, yiyecek fiyatlarının arttığı, ekonomik durgunluğun zirvede olduğu 1838, 1842 ve 1848 yıllarında kitlelerin protestosu ile en üst düzeye ulaşır. O dönemler eleştirmenler tarafından " açlık dolu kırklı yıllar " olarak adlandırılır. Bu açıdan bakıldığında, Çartizmi şekillendiren etmenler, aslında, halkın politik talepleri değil sosyal ve ekonomik talepleridir. Çartist liderlerden Joseph Rayner Stephens 24 Eylül 1838 yılındaki bir mitingde "Unutulmamalıdır ki genel oy

kullanma hakkı çatal-bıçak sorunudur, ekmek-peynir sorunudur. Yetişkin tüm erkeklere verilecek oy hakkı, sırtına güzel bir palto, kendisini ve ailesini koruyacak rahat bir ev, masasında lezzetli bir akşam yemeği, sağlığını bozmayacak şekilde planlanmış ve gereğinden fazla olmayan çalışma saatleri anlamına gelir.” (Evans, 32) şeklinde konuşarak Çartizm hareketinin amacını ortaya koymuştur.

Engels’e göre de, ekonomik gücün ön planda olduğu kapitalizmde daha çok kazanç elde etmenin amaçlanması nedeniyle işçi emeğinin karşılığını alamamaktadır. Kapitalizm temelde sınıf esasına dayandığı için işçi sınıfı bu sınıflar arası çatışmada ezilen, sömürülen taraf olmuştur. Doğal olarak işçiler kapitalizmin karşısında yer almıştır. Dolayısıyla Çartist hareket de bu işçi sınıfının siyasal hak istemi ile kapitalizme bir başkaldırısı olarak algılanmalıdır (Engels, 33-37).

Aslında Çartizm, önceleri ekonomik talepler ile ortaya çıkmıştır. Ancak ekonomik taleplerin tek başına bir anlam taşımadığını fark eden işçi dernekleri hareketin yönünü siyasal taleplere çevirmişlerdir.

Leabharlanna Alha Cliath’a göre bu bildirgedeki talepler her ne kadar politik görünse de bu taleplerin asıl hedefi ekonomiktir. Politik eşitlik talebi ise halkın ekonomik sıkıntılarının en önemli nedenlerinden biri olan sınıf ayrımcılığının ortadan kaldırılması için tek çözüm olarak kabul edilmiştir (Cliath, 4). Hatta Trygve Tholfsen’e göre Çartist program, başlangıç itibarıyla politik olmasına rağmen ilgilendiği konular ve ele aldığı sorunlar bakımından Avrupa’da fikirsel altyapı bağlamında sosyalist bir solun ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır (Tholfsen, 84).

Çartistler, amaçlarına ulaşmanın tek yolu olarak parlamento üzerinde baskı kurmayı gördüklerinden, ekonomik durgunluğun ve işsizliğin zirvede olduğu, ülkenin sosyal patlamanın eşiğine geldiği 1838, 1842, 1848 yıllarında milyonların imzası ile hazırladıkları ulusal dilekçeleri – ki bu dilekçeler sorunlarına politik çözüm arayışını dile getirmekteydi – parlamentoya sunmuşlardır. Ayrıca parlamentoyu daha fazla sıkıştırabilmek için yüz binlerin katılımı ile dev mitingler düzenlemişler, dernekler-birlikler kurmuşlar, gazeteler-dergiler çıkarmışlardır. Ancak her defasında, mücadeleye beraber başladıkları üst düzey burjuvazinin aristokratlar ile ortak hareket etmesi sonucunda ulusal dilekçeleri parlamento tarafından reddedilmiştir. Buna iyice sinirlenen işçi sınıfı ayaklanmış, genel greve gitmiş, birçok yerde daha da ileri giderek fabrikalara saldırmış, işsizliğe yol açtığını düşündükleri makineleri tahrip etmişlerdir. Öyle ki o dönemde Luddiler denilen bir eylem grubu da türemiştir. Bunun kendileri için her geçen gün daha tehlikeli boyutlara taşındığını düşünen aristokrasi ve burjuva sınıfı parlamento kanalıyla sert önlemler almış, hareketin liderlerinden bir kısmını tutuklamış, bir kısmını da Avustralya gibi ülkelere sürgüne yollamıştır.

Çartist hareketi hoşnutsuz insanların bir başkaldırısı olarak yorumlamak konuyu basite indirgemek olur. Hareketin çok daha derin hedeflerinin olduğu ve bu hareketin sonuçlarının Victoria Dönemi İngiliz toplumunda etkin olduğu söylenebilir. Tholfsen'e göre Çartistizm, boyun eğme ve kabullenmenin tüm şekillerine yönelik yoğun bir sınıf bilinci hareketidir. Sanayi toplumunda, özellikle burjuvazi egemenliğinin kendine özgü yeni ideolojik ve kurumsal yapılarını dayatmasına karşı

çıkmiş bir kitle hareketidir. Nihayetinde toplumda kökten bir değişimin şekillenmesinde çok önemli bir rol oynamıştır (85). Eric Evans, 1980’li yıllarda Çartizmin politik yönleri üzerine çok sayıda makale yazmış olan J. Epstein ve Dorothy Thompson’a dayandırdığı bir değerlendirmesinde, Çartizmin sadece politik anlamda bir meydan okuma değil, aslında otoriteye ve dogmatik ideolojiye karşı bir başkaldırı olduğunu önemle vurgular. Evans’a göre bu hareket, toplumda güçlü bir sınıf eşitliği anlayışının, çalışan kesim kurumlarının ve geleneklerinin güçlü bir savunmasının, demokratik sürecin öneminin, ve bunların hem bölgesel hem de ulusal politikada pekişmesinin gerekliliğini öngörmektedir (Evans, 30).

Disraeli, Çartistlerin 1839 yılında parlamentoya sundukları dilekçeleri ve dolayısıyla da Çartizm hareketini desteklemiştir. Muhafazakâr bir parlamenter ve bir Tory olarak, toplumdaki sosyal düzeni kökünden sarsacak bu girişime desteği şaşırtıcı görünebilir. Ancak, Disraeli’nin politik anlayışı bir bütün olarak ele alındığında muhafazakâr partinin başarısız olma nedenlerini temelde partinin halktan kopuk olmasına ve halkın ihtiyaç ve isteklerine sırt çevirmesine bağladığı görülür. Zaten Disraeli, özellikle Tory partisinde etkin olmaya başladıktan sonra, halkın artık kendi saflarında olması gerektiğini açık bir şekilde ortaya koymuştur. Çünkü toplumdaki sınıf çatışmasının, zenginlerin baskısı altında ezilen halkın zenginelere ve onların mallarına nefretle bakışlarının artık görmezlikten gelinemeyeceğinin bilincindedir. Bu nefretin bir sonucu olarak en iyi ihtimalle mülkiyet hakkı ve sosyal düzen gibi muhafaza edilmesi son derece gerekli olan kavramların, ihtilalci bir ayaklanma ile yerle bir olacağına farkındadır. Disraeli, statüko adına böyle bir sondan dolayı endişelerini, halkın gözlerinde gördüğü nefretten dolayı kaygılarını,

Sybil’de, saman yığınlarında çıkan yangın sonrasında bir aristokrat olan Mr. Bingley’in ağzından Charles Egremont’a şöyle yansır: “Beni asıl korkutan yangın değil, halkın huzursuzluğudur. Biliyor musun bayım, yangın esnasında burada o halktan 40 – 50 kişi varmış ve kendi çiftliğimin hizmetçilerinden başka hiç kimse yangını söndürmek için yardım elini uzatmamış. Oysa çok yakınlarda su olduğu için, isteselerdi çok büyük yardımları dokunabilirdi.” (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 55). Konuşmanın ilerleyen kısmında Mr. Bingley, her şeyin gün geçtikçe daha kötüye gittiğini, eski ile karşılaştırınca durumun çok farklı olduğunu söyleyerek geleceğe yönelik endişelerini ifade eder.

Disraeli, yine Sybil’de, varlıklıların gelecek ile ilgili korkularını Lady Marney’in Oxford’da okuyan oğlu Charles Egremont’a yazdığı bir mektupta şu şekilde aktarır: “ Zenginlerin, soyluların bütün mal varlıklarının zorla gasp edileceği bir devrim artık kaçınılmazdır. Zavallı kral kandırılıp yetkileri kısıtlanacaktır. Soyluların hepsi ve bir şeylere sahip olan herkes vicdansızca idam edilecektir.” (32). Disraeli’nin eserlerinde yer verdiği bu ve benzeri konular, Çartist hareketin zirvede olduğu dönemlerde, yoksulların zenginlere olan bakışını ve bu bakışların zenginleri ne denli kaygılandırıldığını çok güzel bir şekilde ortaya koymaktadır. Disraeli’nin çekindiği nokta, toplumun büyük bir kısmını oluşturan yoksulların aristokrasi sınıfını ötelemesi korkusudur. Disraeli bu nedenle halkın taleplerini karşılayarak mevcut sosyal düzenin korunması gerektiğini önemser.

McNeill’e göre Çartizmin ülkedeki sosyal değişime katkısı büyük olmuştur. Çartizm, ülkenin zenginliğini arttırmış, temizlik, sağlık ve yaşam standartlarının

gelişmesine ve iyileşmesine zemin hazırlamıştır (McNeill, 375). Sevim ise Çartizmin etkilerini “İşçi sınıfı bir kuvvet olarak doğmuş, sendikalaşmış ve politikada sesini duyurmuştur. Burjuvazi gelişmeye başlamış ve girişimci insanların sayısı artmıştır. Büyük kentlerin nüfusu hızla artmış, bu şehirlerde gecekondulu mahallelerinin sayısı fazlalaşmıştır.” şeklinde özetlemiştir (Sevim, 162).

1850’lerden sonra Çartizmin politikası yerini yavaş yavaş daha reformist parlamenter bir politikaya bırakmış, ticaret birlikleri ve işçi sendikalarının artmasıyla beraber farklı bir anlayışı benimseyen yeni liderler ile yeni bir işçi sınıfı doğmuştur. Bu liderler zaman içinde değişik örgütlenmeler ile Çartist yapılanmayı daha ılımlı hale getirip genişletmişlerdir.

2. BÖLÜM

2.1. SYBİL'DE TOPLUMSAL SORUNLAR

Viktorya döneminde şehirlerde aşırı insan gücü birikir. Bu fazlalığın farkında olan fabrika sahipleri, materyalizm ve hırslarının da etkisiyle kadın-erkek, çocuk-yaşlı demeden insanları sömürürler. İşverenler, karın tokluğuna çalıştırdıkları bu insanlardan daha çok verim alabilmek için günlük çalışma saatlerini neredeyse yirmi saate çıkarırlar. Çok zor koşullar altında çalışan bu insanlar, işverenlerinin insanlık dışı muamelelerine maruz kalırlar ve onların bu dramatik yaşamları, gerçekçi yazarların yapıtlarına konu olur. Benjamin Disraeli bunlardan biridir ve Sybil, or The Two Nations, yazarın toplumsal sorunlar üzerine yoğunlaştığı yapıtlarından en önemlisidir.

Sybil, or the Two Nations, Disraeli'nin Genç İngiltere Ülküsü'nü anlattığı üçlü roman serisinin ikinci kitabıdır. Yazar, ülkenin politik yapısını ana hatlarıyla tanımladığı Coningsby'in ardından, Sybil'de özellikle sanayi merkezlerinde yaşayan yoksul halkın yaşam savaşını ve statü değişikliğini ele alır. Bu hızlı toplumsal değişikliği tarihsel açıdan yorumlayarak, Ortaçağ döneminde, aristokrasi ve kilisenin denetimindeki düzende, yoksulların haklarının nasıl korunduğunu okurlarına sunmaya çalışır (Jenkins, 3).

Lanchashire’de fabrika işçileri 1840 yılında çalışma koşullarının ve ücret seviyesinin yeniden düzenlenmesi istemiyle ayaklanırlar. Ayaklanma ülkenin diğer bölgelerine yayılınca, özellikle Manchester gibi sanayinin yoğun olduğu kentlerde toplanan işçiler, fabrikalara saldırıp makineleri kırarlar. Bu eylemler, Engels’in de aralarında bulunduğu bir kısım gözlemciler tarafından İngiltere’de bir proletarya devriminin başlangıcı olarak kabul edilir. Disraeli’nin, Sybil’de Mowbray olarak sembolize ettiği yer Manchester’dir ve romanda anlattığı halk ayaklanması, bu işçilerin, yaşam koşullarının zorluklarına isyan edip fabrikalara saldırmasıdır.

Sybil’de bir sanayi kasabası olan Mowbray’deki işçilerin çalışma ve yaşam koşulları detaylı biçimde ele alınır. Yazar, romanının başkışisi olan Charles Egremont’a kır gezileri yaptırır, köyleri dolaştırır ve sanayi bölgelerini ziyaret ettirir. Bu kısa seyahatlerden gözlemlediklerini de okurlarına sunar. Genç bir aristokrat olan Egremont’a kendi kendine sorular sordurup, onu bu soruların cevapları üzerinde düşündürür ve ona halkın yaşadığı sıkıntıların analizini yaptırır. Ayrıca yazar Egremont’u, halkın yaşadığı acıların nedenleri konusunda ve o zamanki hayat şartlarını, Ortaçağ düzenindeki yaşam koşulları ile karşılaştırma konusunda - halkı temsil eden Gerard ve gazeteci arkadaşı Stephen Morley’i kullanarak - aydınlatır.

William Baker, Disraeli ile Elizabeth Gaskell’i, daha doğrusu Sybil ile Mary Barton’ı içerikleri açısından karşılaştırırken, her iki yazarın da halkın gündelik yaşamını ve iki farklı ulus olgusunu benzer şekilde tespit ettiklerinden bahseder. Gaskell, gerçek hayatta, romanlarında yer verdiği yoksulların içinde yaşadığı için

onların neler hissettiğini Disraeli'den daha iyi yorumlamıştır ve bu yoksullara yönelik duygularında çok daha samimidir. Dolayısıyla Gaskell okurlarının yoksullara bakışı, Disraeli okurları ile karşılaştırılınca daha sempattir. Ayrıca, yapıtlarında toplumun gelişimine katkıda bulunmayı amaçlayan Gaskell, bunun insanların Hristiyanlık ile olan bağlarının güçlendirilmesi ile mümkün olabileceğine inanır. Oysa Disraeli'nin çözüm önerisi, ancak ortaçağın toplum modelini yenilemek suretiyle toplumun çarpık yapısının değiştirilebileceği yönündedir (Baker, 194).

Russel Kirk'e göre Sybil'de öne çıkan konu her ne kadar yoksulluk ve yoksul insanların yaşamı ise de, Disraeli için 19. yüzyılın ortalarındaki asıl sorun fiziksel yoksulluk değildir. Dönemin önemli aydınlarından biri olarak kabul edilen John Henry Newman ile benzer şekilde düşünen Disraeli, insanlıktan uzaklaşma, dinsel öğelere kayıtsız kalma ve politik bir gelenek, iyi bir aile, eğitim ve ahlaktan yoksun olmayı 19. yüzyıl insanların temel sorunları olarak görür. İnsanların büyük bir bölümü tarih boyunca açlık çekmişler ve yoksul düşmüşlerdir, ama hiçbir zaman bu kadar umutsuz, sıkıntılı ve çaresiz olmamışlardır (Kirk, 232).

2.2. İKİ ULUS VE ONLARIN YAŞAM KOŞULLARI

Disraeli yapıtına, rahat yaşantılarından sıkılmış zenginlerin geniş bir salonda 1837 Derby at yarışları üzerine oynadıkları bahsi anlatarak giriş yapar. Yapıtta lüks bir yaşamın detaylı bir şekilde betimlenmesiyle başlanması, bu yapıtın girişinin tam anlamıyla bir silver fork roman³ özelliği taşıdığını gösterir. Yazar, yoksul halk için

³ Özellikle 1820 ile 1840lı yıllar arasında Büyük Britanya'da popüler olan, zengin sınıfın yaşam tarzını konu eden roman türüne verilen isimdir.

oldukça önemli olan tahıl yasasının kaldırılmasını engelleyen üst sınıfın böyle şatafatlı bir yaşam sürdürmesini çelişki olarak görür ve bunu romanında ustalıkla irdeler:

Garsonlar, aristokratik isimleri olan hayal bile edilemeyecek karışımları, Alman sularından ve Fransız şaraplarından oluşan mistik kombinasyonları, Amerikan buzuyla soğutulmuş Portekiz meyvelerini, yüksek sınıfa ait bir aristokrat ismin yaratıcı dehasını ölümsüzleştiren kompozisyonları misafirlere ikram ediyorlardı (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 4).

Aslında Disraeli için böylesi bir giriş çok da şaşırtıcı sayılmaz, çünkü daha önce yazdığı Vivian Grey, The Young Duke (1831), Henrietta Temple, Venetia (1837) gibi yapıtları da çoğunlukla aristokratlar ve onların lüks yaşamları etrafında şekillenir. Yazarın iki farklı dünyayı çizdiği bu yapıtına zengin insanların yaşamını tanımlayarak başlaması, eğilim ve duyarlılığının daha çok hangi dünya ile ilintili olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Oysa çağdaşı Dickens ve Gaskell yapıtlarına genellikle yoksulların yaşamlarından kesitlerle giriş yaparlar. Disraeli'den daha toplumcu ve daha gerçekçi yazarlar olarak kabul edilmelerinin bir nedeni de budur.

Sybil'de, zenginlerin dünyasını temsil eden karakterler, yoksullar ve onların yaşadığı acılar ile ilgili hiçbir endişe taşımazlar. Ülkenin her tarafında açlıktan ölen insanların varlığı, değişik kıtalardan ve ülkelerden getirilen yiyeceklerle beslenen bu zengin sınıfın umurunda değildir. Bunlarla ya bir baloda ya bir akşam yemeğinde ya da bir eğlencede karşılaşırız. Yazar, zenginlerin içinde buldukları ortamın fiziksel özelliklerini betimlerken oldukça dikkatlidir ve bu görkemli mekanların hiçbir ayrıntısını gözden kaçırmaz. Bu insanların sohbetlerinde, yoksullar ve onların acılarını azaltacak konular ile ilgili neredeyse tek bir cümle dahi geçmez. Açlıktan

kırılan insanlar, yokluk nedeniyle hırsızlık yapan çocuklar, günde 16-20 saat çalışmak zorunda kalan kadınlar, bir lokma ekmek için fahişelik yapan küçük kızların yaşamları, bu zengin masalardaki sohbetlere asla konu olmaz. Konuşulan tek şey siyaset, hangi aristokratın hangi partiden ve hangi bölgeden aday olacağı, parlamentoya girip giremeyeceğidir.

Aynı çağda ve aynı ülkede yaşamalarına rağmen birbirlerinden çok farklı olan iki ulus vardır. Bu iki farklı ulus kavramı romanda ilk kez zengin ulusu temsil eden aristokrat Egremont ile yoksul ulusu, toplumu ve emeği sembolize eden Gerard ve Stephen Morley arasındaki bir konuşmada geçer.

Egremont hafifçe gülümseyerek ‘Toplum çocukluk çağını yaşıyor olabilir, ama sen ne söylersen söyle, Kraliçe Viktorya dünyanın bugüne kadarki en büyük ulusunu yönetmektedir.’ dedi. Genç olan yabancı ‘Hangi ulus?’ diye sordu. ‘Çünkü kraliçe iki ulusu yönetiyor.’ diye devam etti. Yabancı duraksadı, Egremont sessizdi, sorgulayan gözlerle yabancıya baktı. Genç yabancı kısa süren sessizliğinin ardından, ‘Evet, aralarında hiçbir ilişki ve sempati olmayan iki ulus; farklı bölgelerde yaşıyormuş gibi, farklı gezegenlerden gelmiş gibi birbirlerinin alışkanlıklarına, duygularına, düşüncelerine yabancı olan iki ulus; farklı kültürlerle yetiştirilen, farklı yemekler ile beslenen, farklı görgü kurallarıyla eğitilen ve aynı yasalarla yönetilmeyen iki farklı ulus.’ dedi. Egremont ‘Siz...’ dedi tereddüt ederek ‘Zenginler ve yoksullardan bahsediyorsunuz.’ (65-66).

Stephen Morley’e göre, bu iki ulusun aynı ülkede yaşamak dışında hiçbir ortak paydaları yoktur. Aynı ülke vatandaşları olmalarına rağmen aynı yasalar ile yönetilmeyen bu ulusların birbirlerinin kültürlerinden, duygularından, yaşam tarzlarından haberi bile yoktur.

Disraeli romanında iki ulus arasındaki uçurumun ne kadar derin, ilgi ve eğilimlerinin birbirinden ne derece kopuk olduğunu birçok kez vurgular. Örneğin,

Çartist olan Gerard'ın ağzından ülkenin efendiler ve köleler olmak üzere ikiye bölündüğünü, artık eskisi gibi lüks yaşam ile sefalet arasında bir alanın kalmadığını söyler (61). Yine başka bir yerde, bu iki ulus arasındaki uçurumun ne denli derin ve doldurulamaz olduğundan, insanların çocuklarını bu kültür ve anlayışa göre yetiştirdiğine değinir:

Zenginleri ve yoksulları geçit vermeyen bir uçurum bölmüştür. Ayrıcalıklı kesim ve halk bu iki ulusu oluşturan öğelerdir. Bu uluslar farklı yasalar ile yönetilir ve farklı davranışlardan etkilenirler. Bunların ortak hiçbir düşünce ve anlayışları da yoktur (245).

Zengin sınıftan Egremont bu anlayışla yetiştirilmiştir. Yoksul sınıftan gelen Sybil de benzer şekilde büyütülmüştür: “Bayım, ben de bu uçurumun aşılamaz olduğu inancını taşıyanlardanım, tamamıyla aşılamaz...” der Sybil (246).

Yazar, romanın sonlarında, iki ulusun yaşam tarzları arasındaki bu ciddi farkı, ayaklanan halkın Lord de Mowbray'in malikanesini kuşatmaları sırasında bir kez daha okurlarının gözleri önüne serer. Kapıyı kırıp zorla içeri giren tekstil, maden ve tarım işçilerinin bir kısmı şarap mahzenine bir kısmı da odalara dağılır. Geri kalanlar ise salonda toplanırlar. Salonun görkemi karşısında afallayan bu insanlar, dekorasyona ve mobilyalara hayretler içinde bakakalırlar. Bazıları kendilerini konforlu yatakların, kanepelerin üzerine atarken bazıları para veya değerli bir şeyler bulabilmek ümidiyle çekmeceleri karıştırıp evin altını üstüne getirirler.

Bunların arasında Nixon ve arkadaşları da vardı. Duvarlardaki paha biçilemez tablolardan gözlerini alamıyorlar, salondaki boydan aynaların karşısında büyük bir şaşkınlıkla kendilerini izliyorlardı. Açıkçası bu insanların çoğu hayatları boyunca sıradan bir ayna dahi görmemişlerdi (411).

Yaşadıkları hayatın sadece küçük bir ayrıntısı olan kocaman aynalarla dolu şatolarda yaşayan insanların yanı sıra, hayatları boyunca basit bir ayna dahi görmemiş insanların varlığı, 19. yüzyıl İngiltere'sinin bir gerçeği idi ve Disraeli bu gerçeği Sybil'de ustalıkla işlemiştir.

Zengin dünyanın çocuklarının yaşam tarzı ve büyüdükleri ortam hemen hemen aynıdır ve bu çocuklar yoksullara sevgi duyan bir anlayışla yetişmezler. Charles Egremont bu çocuklardan biridir; her türlü isteğinin yerine getirildiği, her türlü kaprisinin çekildiği, anne babasının üzerine titrediği ve her türlü imkan kendisine sunulduğu bir aile ortamında yetişmiştir. Evde şımartılıp sevilen, okulda idol haline getirilen, geleceği ile ilgili hiçbir endişesi ve kaygısı olmayan Egremont'un, büyüdüğünde parlamentodaki yeri dahi neredeyse garantidir (28-29).

Oysa, toplumda, mağara ya da zindan olarak tanımlanan evlerde, iblis bakıcıların ellerinde büyüyen çocuklar da vardır. Egremont'un varlıklı bir ailede, her şeye sahip yaşantısını anlatan Disraeli, öte yandan, kimsesiz çocukların içler acısı yaşamını da okurları ile paylaşır. Devilsdust bu kimsesiz çocuklardan yalnızca biridir. Annesi onu doğurduktan 15 gün sonra fabrikadaki işine dönmek zorunda kaldığı için onu bakıcıya bırakmak zorunda kalır. Bakıcı, haftalık 3 pence karşılığında yeni doğan çocuklara bakan yaşlı ifrit bir kadındır. Sabahın erken saatlerinde annelerinden alınan çocuklar ancak gecenin bir yarısı annelerine teslim edilir ve tek besin maddeleri şeker posası ve sudur. Bu işleyişte, çocukların ölüm oranları Ganj nehri kenarındaki berbat yerleşim yerlerindekiyle neredeyse aynıdır.

Ölüme, açlığa ve zalim bakıcılara karşı hayata tutunmaya çalışan bu çocukların çoğu isimlidir. Devilsdust iki yaşına geldiğinde annesi ile irtibatı kesilir ve bakıcı kadın tarafından büyütülür. Kadın çocuğu, görünüşte oyun oynaması için ama aslında yiyecek bir şeyler bulup karnını doyurması için sürekli sokağa bırakır. Çocuk, açlıkla, susuzlukla, hastalıkla mücadele eder ama ölmez. Dilencilik yapar, bulduğu yiyeceği köpeklerle paylaşır, köpeklerin bulduğuna ortak olur ama hayatta kalmayı başarır.

Beş yaşını bitirdiğinde, günün birinde, beraber yaşadığı çocukların çoğu bakıcıları olan yaşlı kadın ile birlikte salgın bir hastalık sonucu ölürler. Çocuk cesetlerle dolu evde, geceyi yaşlı kadının yatağında uyuyarak geçirir. Sabaha karşı evi terk edip bir fabrikaya sığınır. Fabrika işçileri sabah kapıda buldukları çocuğu içeri alırlar ve sahiplenirler. Fabrika sahibi de çocuğu işe alır ve ona maaş bağlar. Çocuk için işten ve maaştan daha önemli olan kendisine bir isim verilmesidir. Çocuğa verilen isim de çocuğun kaderi gibi tuhaftır: Devilsdust (96-98).

Disraeli, iki ulusun yaşam şekli ve yaşam alanları arasındaki çelişkiyi çok açık bir şekilde yansıtır. Bir tarafta dünya nimetlerinden henüz hiçbir şekilde tadamadığından ve bu dünyadan öğrendiği tek şeyin acı ve gözyaşı olduğundan yakınan yoksul kişiler vardır (362). Öte tarafta şatolarında, gümüş vazoların süslediği, kırmızı kadife örtülerin altın köşeliklerle tutturulduğu masalarda yemeklerini yiyen zengin kişiler vardır (101).

Rutubetli, havasız, pis evlerde hayatlarını sürdürme çabasındaki insanlar, yoksul dünyanın bireyleridir ve yazar bu sağlıksız yaşam alanlarına yine dikkatli bir gözlem ile sıkça yer verir:

Bu virane evlerin büyük bir bölümünde sadece iki oda vardır. Odalardan birinde bütün aile – ki bu aileler genellikle çok kalabalıktır – hastalık, yaş, cinsiyet farkı gözetilmeksizin bir arada uyumak zorundadır. Damın akıttığı, akan yağmur sularının duvarlardan sızdığı, çatıların delik olduğu, kışın bile ocakların yanmadığı bu evlerde, erdemli annelerin kutsal doğum sancıları, bizim düşüncesiz uygarlığımıza bir kurban daha verir. Üç kuşağın bir arada yaşamasının verdiği rahatsızlık, doğum sancısı çeken kadının acısının çok daha ötesindedir. Yeni doğan bu çocuğun babası da, bu pis odanın başka bir köşesinde, evinin sağlıksız koşullarından dolayı tifüs hastalığına yakalanmış ve yatmaktadır. Bu kirli yaşam koşullarının sonraki kurbanı ise yeni doğan çocuk olur. Genelde kapısız ve penceresiz olan bu evler rutubetlidir ve hava girişini engelleyen bu kapı ve pencerelerin olmayışı, aile bireylerinin kolayca hastalanmalarına yol açmaktadır (52).

Sokakların durumu da evlerden çok farklı değildir. Belediyecilik anlayışının hiçbir şekilde görülmediği bu sokaklarda, insan sağlığını tehdit eden çirkinlikler yine başarılı bir şekilde okurların dikkatine sunulur. Gerard arkadaşları ile gizli ve yasal olmayan bir toplantı düzenler. Sybil, babasını, buldukları mekanın polisler tarafından basılacağı konusunda uyarmak için arabayla yola çıkar.

Yol güzergahındaki evler, halk, halkın kıyafeti ve davranışları, konuştukları dil sanki başka bir devlete, başka bir millete aitti. Sıradan ve eski dükkanlarla dolu karanlık sokaklar, bağırsak ve kokuşmuş etin satıldığı pazarlar, kesilen hayvanların kanının akıtıldığı oluklar, bacasından pis kokulu dumanın tütüğü fabrikalar, kaçıkların, yan kesicilerin, hırsızların, katillerin kol gezdiği sokaklar, yağma malların sergilendiği pazarlar... Sybil arabadan indiğinde etrafını saran küçük yaşta hırsız çocuklar, haydutlar ve neredeyse çıplak sayılabilecek sarhoş bir kadın.... (312-313).

Disraeli, yapıtlarında, kendi kendini sorgulayan, kendine yüksek sesle sorular sorup bunları yine yüksek sesle cevaplayan, yüksek sesle düşünen karakterlere sıkça

yer verir. Aslında bu yöntem, bir bakıma kendi düşüncelerini okurları ile paylaşmasının bir yoludur; çünkü, bu roman kişilerinin hayata bakışları, düşünceleri, dünyayı algılayışları Disraeli'ninkiler ile bire bir örtüşür. Eski bir manastırı gezmeye giden Egremont, yalnızlığın sessizliği ile baş başa kalınca düşünmeye başlar. Ülkesinin içinde bulunduğu durumdan hoşnut olmayan bu aristokrat kendi kendine sorular sorar:

İngiltere, neden eski şaşaalı günlerindeki İngiltere değildir? Bu zamanlar neden yoksullar için zor zamanlardır? ...Manastır keşişlerinin lord olduğu zamanlarda da hasat yakma olayları var mıydı? Yoksa neden yoktu? Marney keşişlerinin ürünleri kurtarılrken, Marney kontlarınıninki neden imha edildi? (59).

Keşişlerin lord oldukları ortaçağa duyulan özlemin, gotik kültürü ve mimarisi ile bezenmiş olan manastırda Egremont'un aklına gelmesi, bize geçmişten ve kiliseden kopmuş bir sosyal ve politik yapı nedeniyle insanların eziyet çektiğini düşünen bir Benjamin Disraeli'yi anımsatır.

Yüksek sesle düşünen başka bir roman kişisi de Warner'dir. Tek odalı, ortada dokuma tezgahı, kenarlarda şiltelerin olduğu küçük evinde, havasız ve rutubetli bir ortamda, en büyüğü sekiz yaşında olan üç çocuğu ile yaşama tutunmaya çalışan bir babadır. Elbiseleri olmadığı için yorganın altından çıkamayan bu çocuklar açtır ve üşümektedirler. Onları ısıtacak ne odun ne de kömür vardır. Warner, kapitalist anlayışın insanların emeğini çalıp yerine köleliği yerleştirdiğini, eskiden zanaatkar olan bu insanların şimdilerde ise sadece çalışan makineleri izlemekle yetindiğini yüksek sesle düşünür. Daha önceleri kendisinin yaptığı birtakım işlerin, şimdi daha ekonomik olduğu için kadın ve çocuklara yaptırıldığını düşünerek, katlanmaya

çalıştığı kendi zor yaşantısına hayıflanır. Warner'e göre kapitalistler, bu adil olmayan işleyişin sonucunda zenginliklerini arttırırken, yoksulların durumu her geçen gün daha da kötüleşmektedir. Hayvanların bile kendilerinden daha iyi beslendiğine ve hayvanlara bile kendilerinden daha fazla değer verildiğine inanır. Sermaye ve işgücünün eşit olduğu saçmalığına ise kesinlikle inanmaz ve kendi kendine sorular sorar: “Bizleri umursayan kimse yok mu? Elimizde ne varsa hepsini kaybettik. Bizler için sesini yükseltecek kimse yok mu?” (115).

Warner'in yaşadıkları tümüyle, Disraeli'nin halk ile ilgili endişelerini ve duyarlılıklarını yansıtır. Ancak Disraeli'ye göre, yapıtında Warner karakteri ile kişileştirdiği yoksulların gerçek sorunu ve yaşadıkları acıların asıl kaynağı sanayileşme ve bunun sonucunda ortaya çıkan işsizlik değildir. Asıl sorun, sanayileşmenin kazancından sadece zenginlerin yararlanması, emeğiyle bu zenginliğe katkıda bulunan yoksul insanlara ise bu zenginlikten pay düşmemesidir. Bay Trotman, bu şekilde düşünen roman kişilerinden biridir. Mowbray kasabasının fabrikalar ile yeniden canlanacağını söyleyen karısına şöyle cevap verir:

Saçma, burası makinelerle değil tahıl yasaları ile canlanacak. Mowbray kasabası, bizim kaynaklarımızla dünyayı giydiriyor. Shuffle ve Screw⁴ bir günde 40 mil Amerikan bezi üretmektedir, peki bunun geri dönüşümü nerede? İşte asıl sorun budur (352).

Yazar, doğal yaşamın henüz yok olmadığı ve fabrikalaşmanın ön plana çıkmadığı kasabaları betimlerken de çok iyi bir gözlemcidir. Marney, bu kasabalardan biridir.

⁴ Shuffle ve Screw, romanın yazıldığı yıllarda Manchester bölgesinde faaliyet gösteren iki büyük tekstil atölyesinin adıdır.

Kırsal bir kasaba olan Marney'in kolayca hayal edilebilecek bir konumu var. Geniş bir vadide, tertemiz ve berrak bir nehrin kenarında, etrafı yeşillikler ve bahçelerle çevrili, sırtını sık ormanlarla kaplı yüksek tepelere dayanmış bir yerdir. Vadinin karşılıklı yüksek tepelerinde seyahat eden insanların sıklıkla durup, kendilerine ülkelerinin geleneksel yapısını anımsatan bu kasabanın muhteşem manzarasını beğenerek izledikleri bir görünüme sahiptir (51).

Manzarayı bu kadar ustaca betimleyen Disraeli, bu güzelliklerin ardındaki acılara değinmeyi ihmal etmez: “Çok güzel bir düş! Manzaranın insana gülen bu güzel yüzünün ardında, çaresiz insanlar için yoksulluk ve felaket gizlidir.” (51).

Özellikle sanayi kentlerinde yaşayan insanlar, makinelerin insanların yerine üretim araçları olarak kullanılması konusunda huzursuzdurlar. Huzursuzluklarının başka bir nedeni de, bu fabrikaların doğal güzelliklerin yok olmasına yol açmasıdır. Bu insanlar, kentlerindeki tertemiz havanın yerini fabrika bacalarından çıkan zehirli dumanların almasıyla sağlıklarının bozulduğunu düşünürler ve geçmiş günlerini özlemle anarlar. Yemyeşil ağaçlar içindeki küçük kır evlerini ve annelerinden süt emen buzağuları hayal eden roman kişilerine sık sık rastlarız.

Egremont'un annesi Bayan Marney, endüstri devriminin doğal yaşamı ortadan kaldırıp yerine sağlıksız yaşam koşulları sunduğunu düşünen kişilerden biridir. Bu memnuniyetsizliğini, kendisine Mowbray kasabasının nasıl bir yer olduğunu soran Bayan Maud'a şu şekilde aktarır:

Mowbray oldukça büyük bir yer ama çoğu üretim yerleri gibi orası da pek güzel sayılmaz. Orada, berrak bir gökyüzü asla bulamazsın. Klozet kapağı kirden dolayı her zaman simsiyahtır ve parktaki geyikler Hint mürekkebi ile dolu bir gölete girmişler gibi kapkaradır...(73-74).

Sybil’de öne çıkan toplumsal sorunlardan belki de en önemlisi çocuklar ve kendilerine reva görülen işkencelerdir. Küçük yaşlarda çalışmak zorunda kalan çocuklar, işverenleri tarafından ezilir, hakarete uğrar ve çoğu zaman bu hakaretler fiziki şiddete dönüşür. Ancak yazar, romanın kurgusunu bu çocukların etrafında şekillendirmediği için, Charles Dickens’ın yürekleri sızlatan çocuk sahnelerine pek sık rastlamayız.

Romanda, ustaları tarafından sopalarla, kırbaçlarla, düğümlü iplerle, çekiçlerle dövülen çocukların yaşadığı dram gözler önüne serilir. Çıraklar kokuşmuş etle beslenir, samanlıkta, işyerlerinde ya da bodrumlarda yatarlar. Günde 16-20 saat çalıştırılır, kulakları kanayınca kadar çekilir ve gerektiğinde belli bir ücret karşılığında başka işyerlerine mal gibi satılırlar.

Deforme olmuş nasırlı ellerinden eğeyi bırakıp alnındaki derin yarayı gösterirken, ‘Burayı görüyor musun?’ dedi genç çocuk gülererek. ‘Bunu o yaptı.’

- Kaza mı?
- Kaza gibi bir şey. Her zaman olan bir kaza. Kafamı her yardığında bir taç giymeliyim kafama. Bir defa anahtarla, iki defa da kilitle yardı. İki kez kilidin köşesiyle, bir kez demir bir çubukla kafama vurdu. Bir kez de çekiçle kırdı kafamı. Sert bir darbeydi, bayılmışım. Kendime geldiğimde, usta akan kanı şapkasını yaraya bastırarak durdurmuştu. Hemen işime geri dönmek zorundaydım, çünkü usta ancak gece 12’ye kadar çalışırsam işimi bitirebileceğimi söyledi. Birçok kez vücudumda süpürge sapı kırdı ve bazen vurduğu yerlerdeki kabartılar bir hafta boyunca vücudumda kalırdı. Bir keresinde vidayla gözkapağımı deldi ve akan kan üzerinde çalıştığım eğenin üzerine damladı. Bazen kulaklarımı öyle çekerdi ki, kulaklarım ellerinde kalacak diye korkardım. ... (165).

Kötü muamele ile karşı karşıya kalanlar sadece çocuklar değildir. Dükkanların önünde sıra bekleyen insanlara insafsızca davranan, onlara küfürler savurup dayak atan dükkan sahipleri de vardır. Bunlar, halka ihtiyacı olan mallardan

vermezken, ihtiyaçları olmasa bile onlara ellerinde biriken mallardan verirler. Pahalı verilen bu eşyaları kabul etmeyen insanlara da hakaret ederler ve onları zor kullanarak dükkandan dışarı atarlar (156).

2.3. AŞK, EVLİLİK, AİLE VE AHLAK

Yazarın yapıtlarında işlediği birincil konunun İngiliz toplumunun yaşantısı, politikası ve dini olduğundan bahsetmiştik. Bunun yanında John Bender gibi bazı eleştirimlere göre ikincil bir konudan söz etmek gerekir; kadınlar ve aşk (Bender, 520). Egremont'un Sybil'e, Coningsby'in Edith'e olan aşkı o kadar etkileyici betimlenmiştir ki, bu duygu yoğunluğunu birçok romantik yazarda bulmak mümkün değildir. Ancak, aşk olgusu diğer toplumsal olaylar arasında çok dağınık bir şekilde serpiştirilmiş olduğu için yapıtların temel öğelerinden biri olarak ön plana çıkmaz.

Eserlerde baskın olan kadın kahramanlar vardır, fakat yazar kadınların tam olarak ne hissettiklerini detaylı bir biçimde işlemediği için, kadınların duygularını net olarak algılayamayız. Ayrıca, bu kadınların evliliklerine o kadar kısa değinilmiş ki, romanların son sayfaları okunmazsa, evlendiklerini anlamak bile zordur. Öte yandan yazar, roman kişilerinin tamamlamadıkları aşklarına bir şekilde değinir. Bu kişiler gerçek aşkla tanışmadan önce mutlaka yarım kalan bir aşk duygusunu yaşarlar. Gençliklerinde yarım kalan aşkları, olgunlaştıklarında yerini gerçek ve kusursuz bir aşka bırakır.

Roman kahramanlarının evlilikleri (Egremont – Sybil ve Coningsby – Edith) diğer roman kişilerinin evlilikleri ile karşılaştırılınca oldukça saf ve temiz duygularla süslenmiştir. Romanlardaki ikinci, üçüncü kişilerin evliliği çıkar eksenslidir ve tarafların hedefi evlilik yoluyla özellikle ekonomik güç elde edebilmektir. Oysa roman başkışilerinin evlilik tercihlerinde belirgin olan tek öge aşktır.

19. yüzyılda, İngiltere’de, insanların en çok önemsedikleri konulardan biri sınıf atlamak veya statü değiştirmektir. Her sınıftan insanlar, bir üst sınıfa geçebilmek için her yola başvururlar ve sınıf atlamanın öncelikli şartı da ekonomik güçtür. Ticaret ve sanayi ülkesi olan İngiltere’de bunu başarabilenlerin sayısı ise bir hayli fazladır. Zenginleşen insanlar doğal olarak bir üst sınıfa geçerler. Ancak her sınıf, kendisini takip eden alt sınıfların statü değiştirme çabasından ve kendilerini zorlamalarından oldukça rahatsızdır. Örneğin Sybil’de anlatılan bir ayaklanma sonrasında, toprak sahibi lordlar bu insanların ücretlerinin iyileştirilmesi amacıyla ayaklanmadıklarını söylerler. Bunların asıl amacının sınıf atlamak, konumlarını yükseltmek olduğunu ifade edip bu durumdan rahatsız olduklarını açıkça ortaya koyarlar (Smith, 33).

Parlamentonun, özellikle muhafazakar parti parlamenterlerinin, yenilikçi adımlar atmaya yanaşmamasının en önemli nedenlerinden biri de budur. Mevcut düzeni ve sosyal yapıyı korumayı ilke edinmiş olan parti, halk ayaklanmasını sınıf atlama girişimi olarak algıladığı için, halkın reform taleplerine çeşitli bahanelerle sırt çevirmiştir.

Sınıf atlama hayalindeki genç kızlar ve erkekler, evliliklerini dahi bu amaçla yaparlar. Disraeli, evlilik kurumunun tamamıyla çıkara dayalı işlediğine, birçok roman kişinin evlilik tercihlerini anlatırken değinir. Charles Egremont 24 yaşında iken Arabella'ta aşık olur, ancak kızın ve ailesinin evlilikten yana tercihleri Egremont'tan daha zengin ve daha soylu bir aristokrattır (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 33-34). Aslında, Egremont ailesinin tercihi de benzer şekilde zengin ve varlıklı bir eşten yanadır. Egremont'un ağabeyi Lord Marney de kardeşini oldukça geniş topraklara sahip olan Lord De Mowbray'in kızı Lady Joan ile evlendirme çabasındadır. Kızın bilgisini, kültürünü, güzelliğini ya da kardeşinin o kız ile ilgili duygularını önemsemeyen ağabey için önemli olan sadece para ve geniş topraklardır. Lord De Mowbray'in tek oğlu, Yunanistan'da yüksek ateşten öldüğü için Lord'un tüm mirası iki kızına kalır. Özellikle büyük kızı ile evlenecek olan kişinin Lord'un oğlunun yerine geçeceğinin bilincinde olan ağabey, kardeşi Charles'i Lady Joan ile evlenmesi için zorlar:

Lord'un iki kızı, Lady Joan ve Lady Maud, krallıktaki en büyük iki mirasçı olarak kabul edilirler, fakat ben lordu iyi tanırım. Büyük kızı ile evlenecek kişiyi oğlunun yerine koyacaktır. Büyük kızı, Arabella'nın çok yakın arkadaşıdır. O kızla evlenmelisin (70).

Disraeli gerçek hayatında kendinden yaşça büyük, zengin dul bir kadınla evlendiği için mi bilinmez ama yapıtlarında paralı ve güçlü eş arayışında olan o kadar çok roman kişisi var ki, bu takıntısını rastlantı olarak değerlendirmek mümkün değildir. Coningsby adlı yapıtında da bu tarz evlilik arayışlarına sıklıkla rastlarız. Zengin ve güçlü bir eş arzulayan Lucietta Colonna, genç yaşına, olanca güzelliğine, parlak zekasına, geniş kültürüne ve etrafında dolanan genç, yakışıklı ve zengin erkekler yerine, en zengin ve en güçlü olan 70 yaşlarındaki Lord Monmouth'u seçer.

Lucrietta'nın gücü elde edebilmek için evleneceği ve bu nedenle en güçlü ile evlenmeyi arzuladığı belirtilir (Disraeli, *Coningsby or The New Generation*, 255). 17 yaşındaki bir kızın 70 yaşını aşkın bir lordla evlenmesi, sosyal statüsünü değiştirip sınıf atlama çabasından başka bir şey değildir. Lucrietta'nın annesi, kızının ve lordun evlenme niyetini çok önceden sezip kocasını uyarmasına rağmen, Prince Colonna bu evliliğin güzel yiyecekler, lüks bir yaşam, güzel atlar ve sürekli bir eğlence anlamına geldiğini bildiğinden bu evliliği onaylar.

Viktorya döneminde çıkar amaçlı evlilik yapan insanların yanında, sahip oldukları mallarının evlilik yolu ile paylaşımından endişe duyan insanların sayısı da bir hayli fazladır ve bunlar bu nedenle evliliğe sıcak bakmazlar. İki lord para, evlilik ve miras üzerine sohbet ederler ve Lord Milford arkadaşına, Lady Joan'ı kastederek şöyle der: "Bu kadın mirasçılarının hepsi aynıdır, asla evlenmezler. Paralarını paylaşma olasılığına dahi katlanamazlar." (Disraeli, *Sybil or The Two Nations*, 203).

Sybil'de, aile yaşantısındaki düzensizlik başka bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkar. Doğum yaptıktan hemen sonra çalışmaya başlayan kadınlar ve bu kadınların sokaklarda büyüyen çocukları, toplumda çarpık ve düzensiz bir aile kavramının yerleşmesine yol açar. Haftada 8 şilin kazanan işçilere bu miktarın yeterli olduğunu; ama işçilerin bu kazançlarını birahanelerde tükettiğini öne süren lordlara karşı, Sybil'deki bilge kişilerden biri olan Aubre St. Lys yoksul işçi sınıfını savunur:

Bir günlük yoğun çalışma temposunun ardından evine dönen fakat evinde olması gereken sıcaklığı bulamayan bir insan başka ne yapabilir ki? Evinde ocağı yanmıyor, yemeği hazırlanmamış, hayat arkadaşı bir tarlada ya da bir fabrikada yorgun düşmüş ve hala eve gelmemiş, belki de eve gelmiş ve bitkin bir şekilde yatağa uzanmış veya üstü başı sırlıklam ve değişebileceği

ikinci bir elbisesi yok. Biz kadınları kendi dünyalarından kopardık ve onları çalışma hayatına sürükledik. Belki böylelikle ücretleri düşürdük ama bu şartlar altındaki insanların aile yaşantısının ne demek olduğunu anlayabilmeleri mümkün değildir. Bu yoksul insanların birahanelerde teselli arayışında olmasına veya oraları bir sığınak olarak görmesine şaşırılmamalıdır (109).

Aile yaşantısındaki bozulma, toplumda ahlaki bir çöküntünün meydana gelmesine neden olur. Wodgate kasabasında yaşayan halkı betimleyen yazar, bebeklerin dahi gece gündüz sarhoş olduğuna dikkat çeker. İşverenleri tarafından haftada en fazla dört gün çalıştırılan bu insanlar, haftanın geri kalan günlerinde sürekli içki içerler. İnsanların ahlaki bir sorun olarak kabul ettiği bu yaşam tarzı, yazara göre ahlaksız bir yaşam tarzı sayılmaz. Çünkü, insanlar ancak düşünerek hareket ederse davranışları ahlaki ya da ahlaksız olarak sınıflandırılabilir. Bu insanların yaşantısı cahilce ve vahşicedir, dolayısıyla düşünceden ve bilinçten yoksun bu tutum ve davranışlar ahlaki açıdan değerlendirilemez. Doğal olarak, isimlerini, yaşlarını, dinlerini dahi bilmeyen, hayatları boyunca bırakın okumayı, kitap dahi görmemiş bu insanlar, hayvani içgüdüleri ile hareket eden bir yığından başka bir şey değildir (164).

Disraeli'ye göre aile hayatındaki bozulmanın ve toplumdaki ahlaki çöküntünün temel nedeni yoksulluk ve eğitimsizliktir. Yazar, parlamenter kimliği ile, parlamentoya gelen raporlardan yararlanarak halkın yaşadığı sefaleti daha kolay gözlemlene imkanı bulmuştur. 1840 yılında parlamentoya sunulan raporlardan biri, yazarın yoksul insanların eğitimsizliğini daha belirgin biçimde kavramasına yardımcı olur:

Fabrikalarda ve madenlerde çalışan işçiler, yük hayvanlarından bile daha kötü durumdadırlar. Adeta hayvanlaşmışlardır, çoğu, kraliçesinin adını bile bilmez, dini mezhebinden haberi bile yoktur. Yaşları bir muammadır.

Açlıktan ölmek için köpeklerle beraber çöpleri karıştırırlar. Bakamadıkları bebeklerini öldürürler, kendi anneleriyle, kardeşleri ile yatarlar (Üskent, 88).

Toplumsal sorun içerikli roman türünün ilk örneği olarak kabul edilen bu yapıtın, kendi çocuğunu öldürme; öz anne, baba ve kardeşler ile cinsel beraberlik yaşama gibi ahlak sınırlarını zorlayan toplumsal sorunlara yeterince değinmemesi, bir bakıma eksiklik olarak kabul edilebilir.

2.4. İKİ ULUSUN SINIF ÇATIŞMASI VE YOKSULLARIN YAŞADIKLARINA İSYANI

İngiltere gibi sanayi ve ticaretin yoğun bir şekilde yaşandığı Avrupa ülkelerinde, her yarım yüzyılda ekonominin canlanması veya duraksaması sonucunda yeni sınıflar ortaya çıkar. Sanayi çağını yaşayan Viktorya döneminde de böyle olmuş ve yeni sosyal sınıflar türemiştir. Bu sınıfları temelde üç gruba ayırabiliriz. Toprak sahibi lordları temsil eden **aristokrasi**, sanayicileri ve fabrika sahiplerini temsil eden **burjuvazi** ve çalışan insanları ve emekçileri temsil eden **işçi sınıfı**. Sınıf atlayıp statü değiştirmenin neredeyse tüm insanların amacı olduğu bu dönemde, bu sosyal sınıfların birbirlerine sempati ile bakmalarını ummak aşırı bir iyimserlik olur.

Sanayicilerin ülke yönetiminde söz sahibi olmak şeklinde özetlenebilecek gizli niyetlerinin farkında olan aristokratlar, sanayicilerden pek hoşlanmazlar; hatta nefret ederler. Örneğin; Coningsby, Eton'da öğrenci iken, zengin bir aristokrat olan dedesi Lord Monmouth'un kendisini ve arkadaşlarını bir akşam yemeğinde ağırlama davetini kabul eder. Coningsby, daveti ileten dedesinin yardımcısı Bay Rigby'e,

arkadaşı Oswald Millbank'ı da yemeğe getireceğini söyler. Ancak Bay Rigby, bu düşüncesinin dedesinin kulağına gitmemesi konusunda Coningsby'i uyarır; çünkü Oswald Manchester'li bir sanayicinin oğludur: "Lord Monmouth'un bu dünyada sanayiciler kadar nefret ettiği başka hiç kimse yoktur." (Disraeli, Coningsby or The New Generation, 52-53).

Sybil'de Lord Marney, aristokrat sınıfın bir temsilcisidir. Demiryolları, fabrikalar gibi işletmelerin ekonomik getirisinin fazla olduğunun bilincindedir. Ama ona göre bunlar ayak takımının işletmeleridir ve kazançlı olmasına rağmen yatırım yapılmamalıdır. Aristokrasiye göre bu işletmeler çoğunlukla burjuvazinin elindedir ve burjuvazi de ayak takımıdır. O sınıf ile aynı iş kolunda faaliyet göstermek düşüncesine dahi tahammülleri yoktur (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 124).

Aristokrasi, işçi sınıfını da sevmez ve onları bu ülkenin baş belaları olarak görür. İşçiler de benzer şekilde aristokrasi sınıfından nefret ederler. Hasat zamanında toprak sahiplerinin ürünlerini yakarlar ve çıkan yangının söndürülmesi için en küçük bir çaba dahi göstermezler. Üstelik çıkan yangını uzaktan keyifle izlerler (60).

İşçilerin sanayicileri de sevmediklerini rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü, üretim araçlarını dolayısıyla da bu üretim araçlarının sahibi burjuvazi sınıfını, işsiz ve parasız kalmalarının temel sorumluları olarak görürler. Endüstri devrimi sürecinde, "makine kırıcılar" olarak da tarihe geçen Luddiler, işçilerden oluşan bir

gruptur ve sanayicilere olan nefretlerini, fabrikalarındaki makineleri kırıp kullanılamaz hale getirerek ortaya koyarlar.

Burjuva sınıfının da, yine aynı şekilde, hem aristokrasiden hem de işçilerden hoşnut olmadığını söylemek mümkündür. Fakat burjuvazi, diğer iki sınıftan farklı olarak, diğer sınıflara olan hoşnutsuzluğunu her zaman gizlemiş ve bu sınıflarla, kendi çıkarları doğrultusunda kullanabileceği iyi ilişkiler geliştirmiştir. Ancak, çıkarları söz konusu olduğu zaman her iki sınıfı da karşısına almaktan çekinmemiştir. Özellikle işçilerin ayaklandığı ve taleplerini içeren ulusal dilekçeleri parlamentoya sundukları dönemlerde işçilerin yanında yer alıp, aristokrasiyi karşısına almışlardır. Sosyal ve politik reform isteyen işçileri kendi çıkarları doğrultusunda kullandıktan sonra birtakım haklar elde etmişler ve hemen ardından kendileri için tehdit olarak algıladıkları işçilere sırt çevirip aristokrasinin yanında işçi haklarının karşısına dikilmişlerdir. Ülke yönetiminde en büyük güç olma savaşını veren sanayicilerin, bazen işçilerle bazen de aristokratlarla kurduğu sıcak ilişkilerin temelinde bu sınıflara karşı besledikleri iyi duygular değil, kendi çıkarları için bu sınıfları kullanma çabası vardır.

Bununla beraber, o dönemde, insanların kendilerinden üstün olan sınıflardan hoşlanmamalarına rağmen, değişik yollarla, bir üst sınıfa ait bir birey olabilme uğraşında olmaları ise bir çelişkidir. Bir kısım insanlar ticaret yaparak zenginleşip sınıf atlamayı planlarken, bir kısmı ise zengin kadınlar-erkekler bulup evlilik yoluyla konumlarını yükseltmeyi tasarlarlar. Disraeli, Sybil'de, bu insanların yanına ek olarak üçüncü bir grubu icat etmiştir. Sahte belgelerle kökenlerini soylu ve zengin

ailelere dayandırmaya çalışan insanlar... Yapıtta, Baptist Hatton isteyenlere para karşılığında lordluk, düklük, baronluk gibi ünvanlar dağıtan, sahte belgeler düzenleyip geçmişlerini aristokrat ailelere bağlayan bir avukattır. Yoksulların, sözde aristokratlar yüzünden sıkıntı yaşadığına inanan Disraeli, bu roman kişisini kullanarak aristokrasi sınıfının zengin bireylerinin gerçek aristokratlar olup olmadıklarını sorgular.

Sınıf ayrımı, sınıflar arasındaki uçurum, sınıfların birbirlerine düşmanca bakışları, her sınıfın diğer sınıfları öteki olarak algılaması, 19. yüzyılda İngiltere’de öne çıkan sorunlardandır. Sybil’de, sınıflar arasındaki bu sorunlar etraflıca işlenir. Bu sınıfların yaşam standartlarındaki farklılıklar ve bu farklılıkların ortaya çıkardığı çatışmalar, yapıtın ana konusunu oluşturur.

Disraeli ve Karl Marx’ı karşılaştıran Russel Kirk’ e göre Marx, sınıflar arası bir savaşın kaçınılmaz olduğuna, çıkacak bu savaşın insanlık adına felaketle sonuçlanacağına ve sonunda tüm sınıfların proletaryan ve sınıfsız bir toplum içinde eriyeceğine inanır. Oysa Disraeli, tüm sınıfların gerçek ilgi ve ihtiyaçlarının birbirleri ile tezat oluşturmadığını, tam aksine insanların mutluluğu için bu ilgi ve ihtiyaçların birbirlerini tamamladığını düşünür. Kirk, Disraeli’nin politik amacının da bu sınıfları yeniden uzlaştırmak, birbirlerine her bakımdan çok uzak görünen bu iki ulusu, zenginler ve yoksulları, aynı devlet çatısı altında yeniden birleştirmek olduğunu söyler. Bu amacına, tüm sınıfları ortadan kaldırarak değil, bu sınıfları yeniden birleştirerek ulaşabilmeyi tasarlar (Kirk, 4).

Disraeli, yapıtlarında bu hedefine ulaşır. Sybil’de aristokrasiyi sembolize eden Charles Egremont ile halkı temsil eden Sybil’i, Coningsby’de ise aristokrat bir kökene sahip Coningsby ile bir sanayicinin kızı olan Edith’i evlendirir. Sınıflar ortadan kalkmaz ama bu sınıflar evlilikler yoluyla birleşir. Evlendikten sonra her iki kız da tüm mal varlıklarını eşlerine devrederler ve onların denetimine bırakırlar. Yani, sınıfların birleşmesi, burjuvazi ve halkın, aristokrasinin önderliğine ve egemenliğine tabi olması ile mümkün olur. Baskın olanlar erkeklerdir ve her iki erkeğin de aristokrat olması, aristokrasi ekseninde bir birleşmeyi doğurur. Bu da, aristokrasinin egemen olduğu Ortaçağ benzeri feodal bir düzen hayalindeki Disraeli’nin politik ilkeleri ile örtüşür.

Sybil’de daha çok işçi sınıfının çektiği sıkıntılar ve işçilerin yaşadıkları bu sıkıntılara isyanı irdelenir. Zenginlere göre, halkın yaşam koşulları aslında çok da kötü değildir, dolayısıyla sızlanmaları da anlamsızdır. Eski ile karşılaştırıldığında, halkın genel durumu çok daha iyidir ve tarihte bu kadar rahat yaşadıkları başka bir dönem de olmamıştır. Zenginler böyle düşünür, ancak bilinçli halkı sembolize eden Gerard’a göre geçmişte halk, savaşlardan hemen sonraki yıllarda bile daha iyi giyinir, daha iyi beslenirdi ve barındıkları evleri de şimdikilerden çok daha güzel ve sağlıklıydı. Eski zamanlarda her gün balık yiyen, kalın yünlü elbiseler giyen, içecek olarak dahi su tüketmeyen köylüler vardı (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 172).

Halka göre, eski güzel ve mutlu günleri geri getirebilmek için ayaklanmaktan başka çare yoktur. İçinde buldukları kötü zamanları değerlendiren yoksul işçilerden biri olan Dandy Mick, bilgiçlik taslayan bir bakışla, ses tonunu da

alçaltarak arkadaşlarına: “Tüm kalbimle söylüyorum, bu milleti kurtaracak tek şey iyi bir ayaklanmadır.” der (100).

Çalışma koşullarının zorluğundan, düşük ücretlerden ve yoksulluktan şikayetçi olan işçi sınıfı, 1840 yılında Lancashire’de ayaklanır. Bu ayaklanma zamanla diğer sanayi kentlerine de sıçrar. İyice bunalmış olan işçiler, fabrikalara saldırıp makineleri tahrip eder. 1845’te yazılan Sybil’de anlatılan olaylar, gerçek hayatta Çartistlerin başını çektiği yoksul işçilerin bu ayaklanmasıdır. Bu ayaklanmalar sürüp giderken parlamentodaki partilerin olaylar karşısındaki tavır ve tutumları bellidir, hem Whigler hem de Toryler ayaklanmayı desteklemezler. Bu partilere göre halkın ekonomik durumu ve çalışma koşulları, ayaklanmalarını ve fabrikalara saldırmalarını gerektirecek kadar kötü değildir. Ancak her iki partiden de bazı parlamenterler, bu halk eylemlerinden gerek kendi gerekse partileri adına faydalanma çabasındadırlar. O dönemlerde Tory Partisi’nde parlamenter olan Benjamin Disraeli de bunlardan biridir.

Disraeli’yi, tüm politik yaşamı ışığında ele aldığımızda, ayaklanmalar karşısındaki duruşunu net bir şekilde değerlendirmemiz zordur. Çartisti, dolayısıyla halk ayaklanmalarını zaman zaman desteklemişse de genelde karşısında durmuştur. Ona göre halk taleplerinde haklıdır, ama bu talepleri elde edebilmek için seçtiği yol yanlıştır.

19.yüzyılın ortalarına doğru, Çartist hareket İngiltere’de politik partilerden bağımsız olarak örgütlenmesini tamamlamış, her kasabaya temsilciler göndermiş ve

her iş kolu için birlikler kurmuştur. Örgütlenme çalışmalarının amacı, yaşam koşullarından hoşnutsuz insanları bu sistem içerisinde olgunlaştırıp, olası bir ayaklanmaya hazır hale getirmektir.

Sanayi kentlerinde yoğun faaliyet gösteren bu Çartist yapılanmanın tetiklemesiyle, işçiler günde 8 saatlik çalışma yasası parlamentoda kabul edilinceye kadar iş bırakırlar. Çartistlerin önderliğinde bu işçiler şiddet olmadan, kan dökmeden ayaklanıp haklarını elde edinceye kadar işlerini askıya alırlar. İşçiler çalışmayınca fabrikalar durur, duran fabrikalar beraberinde baskıcı sahiplerinin zenginliğini de durdurur. İşçiler her yerde 6 haftalığına iş bırakır ve bu süre zarfında sendikalar, yardım kuruluşları, kiliseler ve başka kuruluşların bankada biriken paraları ile finanse edilirler. Ayaklanmanın başlangıcında Gerard ve Stephen Morley'in de öncülüğünü yaptığı işçilerin hedefi budur. Yazar talepleri karşılanmayan işçi sınıfının haklı olarak ayaklandığını özenle işler. Halkın tek istediği, insanca çalışma koşullarında, insan onuruna layık bir yaşam için yeterli olabilecek kadar bir ücret verilmesidir. Bu istekleri karşılandıktan sonra işçiler, aristokratların ve sanayicilerin ne kadar kazandıklarını sorgulamaktan vazgeçecektir (381).

Halk, ayaklanmanın ilk başladığı yer olan Lancashire'da ayaklanma esnasında yağma olaylarına yönelmemiş, herhangi bir taşkınlık yapmamıştır. Yazar, açlık çeken küçük çocukların basit çaptaki yiyecek hırsızlığından başka olumsuz olayların yaşanmadığını söyler. Karınları aç olan isyancılar, geçtiği yerlerdeki evlerden yumuşak bir dille, saygılı bir şekilde yiyecek bir şeyler isterler. Sayıları 2000 civarındaki bu grup, üretim kasabalarından birinde, bir parkta dururlar ve

çiftliklerden birinden yiyecek istemek için aralarından bir temsilci seçerler. Çiftliğin sahibi evde yoktur ancak evin hanımı sakin olmaları ve kendilerine zarar vermemeleri halinde onları civar köylerden de yiyecek getirterek doyurabileceğini söyler. İsyancılar bunu kabul eder, kadın da dediği gibi civar köylere çiftlik personellerini gönderip yiyecek getirterek 2000 kişiyi doyurur. Karınlarını doyuran bu insanlar teşekkür ederler ve gidecekleri yöne çiftliğin bahçesinden geçip gitmek için izin isterler. Kadın izin verince de, isyancılar meyveleri koparmadan, çitleri kırmadan, çiçeklere zarar vermeden çiftliğin topraklarını terk ederler. Yazar, halkın en zor zamanlarında bile başkalarının hukukuna tecavüz etmeme gibi ahlaki bir olgunluğun zirvesinde olduğunu aktarmaya çalışır, “Halk asla yağmalama eylemlerine yönelmemiştir.” der (375).

Disraeli, Lancashire’da ayaklanan halkı oldukça masum ve iyi niyetli bireyler olarak tanımlarken, evleri yakan, dükkanları yağmalayan, fırınları ve mağazaları talan edip yıkan isyancıların çoğunlukta olduğu bir Wodgate kasabasından da bahseder. Çoğu sarhoş olan bu isyancılar, çıkardıkları yangınların alevleri arasında gülerek şarkı söylerler. Ayaklanma denilen olayların Wodgate’deki adı, yağma ve talandır.

Yazar, yapıtlarında genelde papazları ve din adamlarını olumlu, olgun ve halkını düşünen kişiler olarak okurlarına sunarken, Wodgate’de ayaklanan yaklaşık 2000 kişilik maden işçilerinin lideri konumundaki kişi olan Papaz Hatton’u olumsuz özellikleriyle, kaba ve kültürsüz tavırlarıyla çizer:

... Kapıda bir gürültü koştu ve kapı kırıldı. İçeriye vahşi ve gaddar bir yüz ifadesiyle, düğmeleri iliklenmemiş bir polis paltosu giyen, palto gibi savaş hatırası sayılabilecek beyaz tüylü bir şapka takan, dar deri pantolonlu, ayaklarında aşınmış botları olan bir adam girdi. Bu adam İngiltere halkının lideri ve kurtarıcısıydı. Elinde ayaklanma boyunca yanından hiç ayırmadığı çekici vardı. Aptalca ve kibirli bir edayla odaya girdi ve durdu. ... (389).

Fiziki açıdan bu şekilde tanımladığı halkın kurtarıcısını, tavır ve davranış olarak da şöyle anlatır:

Kurtarıcı çekicini masaya vurdu ve masadaki porselen tabaklar ve lüks eşyalar sallandı...Çalımlı bir ahmaklıkla etrafa bakındı, masadan izinsiz aldığı şeftalileri büyük bir iştahla yutmaya başladı... Kendisine ikram edilen birayı, dudaklarını şapırdatarak içti ve tabakları kenara iterek masaya oturdu... Görüntüsündeki merhametsizlik tavırlarında da vardı, son derece kaba ve pervasızdı... (390-392).

Yazar romanın başından itibaren Gerard ve Morley'i halkın gerçek kurtarıcıları olarak sunar. Bu kişiler, halkın içinden çıkan doğal liderlerdir. Gerard şiddet yanlısıdır ve mevcut sorunların ancak halk ayaklanması ile çözülebileceğine inanır. Morley ise bilge ve kültürlü birisidir. Morley'in kişiliğine Mick, Devilsdust gibi şiddet yanlısı eylemciler bile hayrandır ve ona büyük saygı duyarlar. Devilsdust'a göre eğer büyük bir devrimin ardından işçiler haklarına kavuşursa, cesur yürekler ve güçlü kollar değişimi tamamlarsa, halkın mutluluğu ve huzuru için çalışabilecek beceriye sahip tek kişi Stephen Morley'dir. (394) Morley, şiddete dayanmayan ahlaki güç ile barışçıl bir çözüm bulunabileceğine inanır. Disraeli'nin de benimsediği ve sorunlara çözüm getirebileceğine inandığı yaklaşım tam olarak budur. Zaten Disraeli, romanın sonlarına doğru şiddet yanlısı Gerard'ı, barışçı çözümler arayan Morley'in çizgisine getirir. Baptist Hatton'un evinde, Morley Field'e Gerard'ı görüp görmediğini sorar. Field : "Hayır, görmedim. Bir süre önce

ona mektup yazmıştım, fakat cevabı pek de cesaret verici değildi. Ondaki o ruhun belki de kırıldığını düşünüyorum.” diye cevap verir (391).

Romanda, ayaklanan halk ve onların eylemleri, iki farklı sınıfın ayaklanmasıymış gibi anlatılır. İlk olarak Lancashire’da ayaklanan insanların kibar ve centilmen tavırları okurların dikkatinden kaçmaz. Daha sonra Wodgate’de isyan eden halkın tutum ve davranışları oldukça kaba ve zorbacadır. Haklarını ararken, başkalarının haklarına tecavüz etmekten geri durmazlar. Disraeli, ayaklanmanın başlangıcında uysal ve diğer insanların haklarını gözetten bir isyancı topluluğunu ön plana çıkararak, bu başkaldırıyı haklı ve insani olarak göstermeye çalışır. Ancak zamanla bu ayaklanma amacından sapar, geniş kitlelere ulaştıkça da suiistimal edilir. Bu toplumsal patlama, her türlü güzelliğe karşı olan yığınların yağma hareketine dönüşür. Kontrol edilemeyen bu kitle hareketi, yıllarca yoksullara yardım eden ve onların sorunlarının çözümü için uğraş veren zengin sanayicileri de hedef alır. Bay Trafford bu zengin sanayicilerdendir. Fabrikasında çalışan işçilere doyurucu ücret öder ve fabrikasının bulunduğu bölgede, işçilere ve ailelerine sosyal açıdan her türlü ihtiyaçlarını karşılayacak olanakları sunar. Bu ailelere barınabilecekleri bahçeli evler, dini görevlerini yerine getirebilecekleri kiliseler, küçük çocuklarını gönderebileceği kreşler, çocuklarının eğitimi için okullar inşa eder. Oluşturduğu bu sosyal düzenle, ortaçağda aristokrasinin üstlendiği sorumlulukların tamamını yerine getiren bir 19. yüzyıl sanayicisidir. Ama tüm mallarıyla yoksullara hizmet eden ve onları koruyan bu sanayici, ayaklanmacıların gözünde yine de bir düşmandır, fabrikası yakılmalı ve içerdeki makineler tahrip edilmelidir:

- Field: Bay Trafford en azılı kapitalisttir ve halka bahçeler tahsis ederek onların fikirlerini Çartizmden saptırıyor.
- Papaz Hatton: Artık İngiltere’de hiç bahçe olmayacak ve her şey açık olacak. Tüm sular sadece halkın düşmanlarını boğmak için akacak. Ben daima yıkanmaya karşı oldum, yıkanmak insanın özünü alır götürür (394).

Halkın haklarını korumak amacıyla gerçekleştirilen bu ayaklanma, temizliğe, güzelliklere ve özel mülkiyete karşı eylemlerin odağı haline gelen bir hareket halini alır. Yazar, sağduyulu halkı temsil eden roman kişileri aracılığıyla, isyancıların, yoksulların yanında yer alan bu zengin sanayicilere zarar vermesini engeller. Traffordların fabrikasının önünde toplanmış ve saldırmak için emir bekleyen isyancılar, Gerard ve tekstil işçilerinin lideri konumundaki Warner’ın konuşmaları sayesinde sakinleşir. Yapılan caydırıcı konuşmalar sonunda ayaklanan halk, onların yanında olan ve çıkarlarını gözeten, işçi haklarını savunan sanayicilerin kendilerinin gerçek dostları olduğunu anlarlar ve fabrikaya saldırmaktan vazgeçerler.

Yazarın, ayaklanmayı ve ayaklanan halkı anlatırken, bazı noktaları vurgulamak için özel bir çaba harcadığını görürüz. Bunlardan biri, yazarın ayaklanma esnasında etrafa zarar veren halkı kandırılmış kitleler olarak gösterme uğraşısıdır. Ayaklanma esnasında, olayları yönlendiren çok az sayıdaki ayaklanmacı dışındakiler, saf, aldanmış ve içinde buldukları durumu sorgulamayan bireyler olarak sunulur. Örneğin, Mowbray kalesine saldıran ayaklanmacıların günahsız insanlara zarar vermesinin önüne geçmeye çalışan Aziz Lys, isyancılardan birine şöyle bağırır: “Charles Gardner! Ben senin arkadaşımım. Sana yaptığım yardımlar çoğu zaman bu ev tarafından karşılandı. Sen ne için buradasın?” (409). Yazar, isyancılar tarafından kullanıldığını düşündüğü halkı temize çıkarmak istercesine,

Gardner'in ağızından şöyle cevap verir: "Kötü bir amacım yoktu Aziz Lys. Herkes gibi ben de neler olduğunu görmek için geldim." (409).

Disraeli'nin vurgulamaya çalıştığı başka bir nokta ise, halkın çoğunun ayaklanmadan, ayaklanmanın şeklinden ve ayaklanan insanlardan rahatsız olduğu gerçeğidir. Yazar, "cehennem kedileri" olarak adlandırdığı isyancıların düzensiz ve saldırgan yürüyüşleri karşısında halkın korkusunu özenle işler. Onların yaklaştığını duyan halkın bir kısmı evlerinin kapılarını kilitleyip ormana kaçar. Bir kısmı da kalabalık grup kendilerine ulaşmadan, daha güvenli yerlere sığınmak amacıyla çocukları da yanlarına alarak sandallara doluşup nehir yoluyla buldukları yerlerden uzaklaşmaya çalışır. Kaçmak için yeterli zamanlarının kalmadığını anlayanlar ise, kendilerini evlerine kapatıp beklemeye başlarlar. Halkın gözlerinden okunan tek şey korkudur. Yoksul insanların hakları için ayaklanan insanlar, en çok da yoksul halkı, köylüleri ürkütür. Yoksulların ayaklanan bu gruplara duydukları güvensizlik yazar tarafından etraflıca işlenir (401-402).

Yapıtta, bu isyancıların çoğu sarhoş ve vahşi olarak tanımlanır. Zira bu grupların kuşattıkları kalelerde, şatolarda, evlerde saldırdıkları ilk yer içki mahzenleridir. Yazara göre bu kalabalık "gaddar haydutlardır". Yaptıkları ise yağma ve soygundan ibaret bir vahşettir (411).

Kontrol edilemeyen bir şiddet ve talana yol açan bu ayaklanmalardan hoşnut olmayanlar sadece zenginler ve masum halk değildir. Halkın sağduyulu liderleri ve din adamları da ortaya çıkan bu tablodan oldukça rahatsızdır. Ayaklanmanın

başlangıcından itibaren isyancıları sakinleştirmek için yoğun çaba gösterirler ve günahsız insanların zarar görmesini engellemeye çalışırlar.

Yazar, kiliseyi ayaklanmada bir güç olarak yansıtır. Viktorya döneminde kiliseler ve din adamları, eski ile karşılaştırıldığında, güçlerinden yoksun olmalarına ve mevcut düzende işlevsiz kalmalarına rağmen, insanlar üzerindeki etkinliklerinin hala devam ettiği, yapıtta önemle vurgulanır. Gerek isyancıların gerekse zengin ulusun, kilise ve din adamlarını yanlarına çekmeye çalıştıklarını gözlemleriz. İsyancılar, eylemlerinin gücünü pekiştirmek ve ayaklanmaya daha fazla insanı çekebilme dürtüsüyle, gittikleri her yerde kilisenin desteğini arkalarına almaya çalışırlar. Ancak kilise ve din adamları, yağma ve soygun halini alan ve içinde fazlasıyla şiddet içeren bu ayaklanmalara kesinlikle karşı çıkar. Örneğin, isyancılar kendilerini insanlara haklı göstermek ve kilisenin gücünden faydalanmak için Aziz Lys'i beraberlerinde Mowbray kalesine götürürler. Ancak beklentilerini tam tersine Lys, halkı eylemlerinden vazgeçmeleri konusunda uyarır. İsyancıların önde gelen kişilerinden olan Field arkadaşına şöyle der: “Bu Aziz Lys öyle bir vaaz verdi ki bir ara neredeyse oyunun bozulacağından endişe duydum.” (389).

Kilisenin halk ayaklanmasını desteklemediğini, bilakis tam karşısında olduğunun altını çizmeye çalışan Disraeli, başka bir yerde, yine bir isyancının ağzından şunları söyler: “Eğer sadece kilisenin desteğini arkamıza alabilseydik, eski güzel günlerde olduğu gibi, kapitalin şeytani zulmüne çok kısa bir sürede son verebilirdik.” (323).

3. BÖLÜM

3.1. CONINGSBY'DE POLİTİK SORUNLAR

Viktorya çağında İngiltere'de farklı politik eğilimler vardı ancak bunlardan özellikle ikisi ön plana çıkar: Liberal Parti ve Muhafazakar Parti. Liberal Partiyi destekleyenlere Whig denir. Bunlar; puritanlar, dindar muhalifler, sanayi kentlerinde yaşayan işçiler ve fabrika sahipleridir. Muhafazakar Parti'yi savunanlara da Tory denir. Geniş topraklara egemen olan aristokrasi sınıfı ve kilise Tory'dir ve kendilerini düzenin koruyucuları olarak görürler.

Disraeli, 1832 yılında bağımsız bir radikal olarak politikaya atılır ve ilk seçimleri kaybeder. Sonraki girişiminde, çiftçi ve köylü yanlısı bir aday olarak ortaya çıkar ve yine kaybeder. Bir sonraki seçimde, aristokrasi karşıtı bir aday olarak seçmenlerinin karşısındadır. Radikal eğilimleri, çiftçi ve köylüleri hoşnut eden politik söylemleri artık yoktur. Çünkü, işçi sınıfı ve sanayici seçmenlerin yoğunlukta olduğu bir bölgeden adaydır; fakat bir kez daha kaybeder. Yeniden bağımsız bir radikal olarak seçimlere girer. Whig adayına karşı başarılı olamaz. Sonunda, beşinci denemesinde bir Tory olarak parlamentoya girmeyi başarır.

Parlamentoda yaptığı ilk konuşma kelimenin tam anlamıyla bir fiyaskodur. Diğer parlamenterler, konuşmasını bitirmesine bile izin vermeden, ıslıklar ve

yuhalamalarla onu kürsüden inmek zorunda bırakırlar. Kürsüden inerken kullandığı bu cümle, onun ne kadar azimli ve kararlı olduğunu ortaya koyar: “Baylar, şimdi yerime geçiyorum; ama sizlerin beni dinleyeceği günler de gelecektir.”(Gelernter, 1).

Disraeli'nin politik çizgisi, parlamentoya girdiği günden beri çok belirgin değil, aksine ikilemlerle doludur. O, politik görüşlerine her zaman şüpheyle bakılan gizemli bir parlamenterdir. Tory Partisi'nin liderliğine yükselir, aynı partide bakanlık ve başbakanlık yapar. Ömrünün sonuna kadar partisinden ayrılmaz, hep bir Tory olarak kalır. Buna rağmen kendi döneminde bile muhafazakarlık anlayışı sorgulanır. Muhafazakar partiden seçilmeden önce farklı partilerden parlamentoya girme çabası ve muhafazakar parti içindeyken bile muhalif söylemleri onun muhafazakarlığını daima tartışılır kılar. Partinin lideri olduktan sonra da partisinin değişmez ilkelerinden taviz verir. Partisinin yüzyıllardır süregelen temel prensiplerini yok sayan icraatları hayata geçirir. Bu da onun muhafazakarlık anlayışının günümüzde bile tartışılmasına neden olur.

Tartışılmayan tek şey Disraeli'nin bir Whig olmadığı ve Whiglerden nefret ettiği'dir. O zamanki politik anlayışını, dostu Benjamin Austen'e yazdığı bir mektupta şöyle anlatır: “Politikaya yüksek radikal bir eğilimle başlıyorum. Toryizm artık eskimiştir ve ben bir Whig olma düzeyine inemem.” (Jenkins, 9).

Disraelinin neden Whig karşıtı olduğu çok açık değildir. Whiglerin etkin olduğu yıllarda yurt dışında olması, onları doğru analiz etmesini engellemiştir denebilir. Disraeli'nin önemseydiği ve politik anlayışını biçimlendiren Lord Byron ve

arkadaşlarının radikal olmalarının onu doğal olarak Whig karşıtı yaptığı da söylenebilir. Fakat en önemlisi, Whiglerin; Aristokrasi, Krallık, Kilise gibi Disraeli için çok önemli olan değerlere saldırması, onun Whiglerden nefret etmesine yol açmıştır. Disraeli'ye göre Whiglerin ulusal temelleri yoktur. Hedefleri de gücün sadece birkaç zengin ailenin elinde toplandığı oligarşik bir yönetimdir. Kilise, Krallık, Aristokrasi gibi kurumlar bu tarz bir yönetimin önünde engeldirler. Whigler, 1832 reform yasası ile bu kurumların altını oymaya çalışır. Bu nedenle de hem Whiglere hem de reform yasasına karşı çıkar.

Disraeli, Whig nefretini Sybil'de de işler. İnsanların Ortaçağ'da daha rahat bir yaşam sürdüğünü düşünür. Kilise halk ile ilgilenir, halkın sorunlarını giderir ve haklarını korur. Toprak sahipleri, kilisenin öncülüğünde insanlara evler, okullar, hastaneler yapar. O zamanlarda halk, daha huzurlu ve mutlu yaşam alanlarına sahiptir. 16. yüzyıldan itibaren kilise güç kaybetmeye başlayınca insanların eski huzurlu günleri kaybolur ve birtakım sıkıntılar yaşamaya başlarlar. Kilisenin toplumu koruyan ve gözeten aktiviteleri yavaşladıkça, ülkede toplum ruhu kaybolur. İnsanlar da haliyle toplumcu anlayış yerine bireyselliğe yönelirler. Etraflarındaki insanların acılarını umursamayıp, kendi ihtiyaçlarının ve çıkarlarının peşinde koşan bencil insanlardan oluşan bir toplum ortaya çıkar. Böyle bir toplumda, aç gözlü yağmacılar türer. Bunlar kilisenin gücünün azalmasından faydalanıp, politik ve ekonomik güç elde ederler. Bu bencil ve aç gözlü insanlar, büyük Whig aileleridir. Ellerindeki büyük güce de, toplumu bir arada tutan kurumlara saldırarak, o kurumların altını oyarak erişirler (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 61-65).

Disraeli'ye göre Whigler gerçek değil sözde aristokratlardır. Sahip oldukları malvarlıklarının kaynağı da yağmaladıkları kiliselerdir. Dolayısıyla kazançları kutsal değildir (Disraeli, Coningsby or The New Generation, XIV).

Bir Whig olmayı tiksindirici bulan Disraeli'nin doğal olarak Tory olması gerekir. Ama her ne kadar gönülden Tory yanlısı olsa da, attığı politik adımlara bakıldığında onun Tory olmadığını anlarız. Çünkü, politikada uygulamaya çalıştığı sistem Torylerin yıllardır süregelen geleneksel ilkeleri ile çelişir.

Disraeli'ye göre Toryizm'in amacı, eski kurumları muhafaza etmek, imparatorluğu korumak ve halkın yaşam standartlarını yükseltmek olmalıdır (Kirk, 243). Fakat Toryizm bu amaçlardan hiçbirini gerçekleştirecek yapılanma içinde değildir ve mutlaka revize edilmelidir. Tory Partisi'nin işlevsizliği ve ilkesizliği Coningsby'de vurgulanır.

Lord Monmouth, torunu Coningsby'den bir Tory olarak seçimlere girmesini ister. Coningsby teklifi reddeder çünkü Muhafazakar Parti'nin sanayi devrimi sürecinde herhangi bir ilke ortaya koyamadığına inanır. Tek amaçları İrlanda Puritanizmini canlandırmaktır. Kilise ve işlevleri hakkında bilgisizdirler. İngiliz monarşisinin ayrıcalıklı oluşuna baş kaldırır. Parti, Kraliyet Yasası'na yağdırdığı hakaretlerden sonra, ne yaparsa yapsın, krallığı korumaya çalışan bir parti izlenimi veremeyecektir. Ayrıca Peel yönetimi, gelir fazlasının kiliseye ve İrlandalı Hristiyanların eğitime harcanmasını öngören kilise yasasını reddeder. Bu, partinin kiliseye de ayrıcalık verilmesinin karşısında olduğunu gösterir. Muhafazakarların,

krallığı ve kiliseyi korumayacaksa, neyi koruyacağını dedesine sorar (Disraeli, Coningsby or The New Generation, 358-361).

Coningsby'in dedesinin önerisini reddetmesinin temelinde, politik anlayışının Torylerinki ile örtüşmemesi vardır; ama tek nedeni bu değildir. Seçim bölgesindeki Whiglerin adayı, sanayici Bay Millbank'tir ve sevdiği kız Edith'in babasıdır. Bazı eleştirmenler, teklifi reddetmesini Millbank'ın kızına olan aşkına bağlarlar. Ancak, Disraelinin hayalindeki sistemde, sanayiciler endüstriyel aristokrasidir. Yazar da, Millbank'ın politik bakışını öne çıkarır. Ortaçağda aristokrasi sınıfının yerine getirdiği toplumsal sorumluluğu, Millbank fazlasıyla yerine getirir. Bu nedenle Coningsby, Whig olmasına rağmen Millbank'ın parlamentoya girmesi gerektiğine inanır ve aday olmaz.

Politik yaşamında Whig olmayan ve mevcut haliyle de Tory olmayan Disraeli'nin politik duruşu tam olarak belli değildir. Tory eğilimindedir, ancak Tory değildir. Whig karşıtıdır, ama zaman zaman söylemleriyle tam anlamıyla bir Whigdir. Coningsby'de Coningsby, Sybil'de Charles Egremont yazarın sözcüsü durumundadırlar ve politik görüşünü yansıtır. Egremont'un kafası karışıktır ve parlamentoda yaptığı konuşma da aynen Disraeli'nin duruşu gibi belirsizdir. Dinleyenler, onun ne demek istediğini, hangi politik anlayışı taşıdığını kestiremezler, sadece fikir yürütürler:

Egremont'un konuşması olağanüstüydü. Tam olarak ne istediğini çok merak ediyorum.” dedi gri saçlı beyefendi. “Radikallerin saflarına katılması gerektiğini düşünüyorum.” dedi Warwickshire'lı soylu. “Neden? Tüm konuşması radikalizm aleyhineydi.” dedi Bay Egerton. “O zaman, sanırım Whig saflarına geçecek.” dedi gri saçlı adam. “Kendisi aşırı bir anti-Whig'dir.” dedi Bay Egerton. Bay Berners: “Peki bu adam neyin nesidir? Belli ki bir muhafazakar değil ancak Bayan St Julians onu kullanmaktan

başka bir şey yapmıyor.”Warwickshire’lı soylu: “Bana kalırsa tuhaf bir adam.” Gri saçlı beyefendi: “Egremont’un konuşması hayatım boyunca duyduğum en demokratik konuşmaydı. (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 281)

Mevcut politik yaklaşımların hiçbirini benimsemeyen Disraeli, yeni bir oluşum arayışındadır. Bu oluşumun muhafakazar temelleri olmalıdır ama bu mutlaka çağa uygun şekilde yeniden yapılandırılmalıdır. Bu hedefini hayata geçirmek için Genç İngiltere Üçlüsü adını verdiği yapıtlarını yazar. Bu yapıtlarında hayalini kurduğu toplumsal ve politik düzenin ilkelerini ortaya koyar.

John Bender ve David Deirdre’ye göre bu yapıtların ilki olan Coningsby’de, Disraeli o günkü toplumsal sorunlara eğilip çözümler önermez. Üzerinde durduğu nokta, bu sorunların ortadan kaldırılabilmesi için gerekli olan süreçtir. Bu süreç ise politikanın çağın ihtiyaçlarına göre yeniden yapılandırılmasıdır. Disraeli bunu, politik partilerin yapısına ve kökenine eğilerek, halkın yaşam koşullarını irdeleyerek, halkı sıkıntılardan kurtaracak kurumların başında gelen kilisenin görevleri üzerine odaklanarak yapmayı amaçlar (Bender, 513).

Joseph W. Childers, Coningsby’de Tory Partisi’nin Liverpool döneminden beri süregelen sorunlarının irdelendiğini söyler. Sorunlar, Wellington yönetimi ile devam eder ve Peel yönetiminde zirveye çıkar. Çünkü Peel muhafazakar ilkeleri bir kenara bırakıp, Whig tarzı bir politik anlayışı benimser. Yapıt, politik olarak kabul edilmesine rağmen toplumsal içeriği de azımsanamayacak boyuttadır (Childers, 37-38).

Disraeli, Tory ilkelerinin çok derin ve köklü temellere dayandığını düşünür. Kendini muhafazakar olarak sunan Toryler, gerçek değil sözde muhafazakarlardır. Bunlar, muhafazakarlık anlayışını güya halkın lehine olabilecek şekilde yeniden yorumlamışlardır. Fakat bu anlayış eskisiyle karşılaştırıldığında, toplumun ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzaktır. Toryler eğer politik anlayışlarının İngiltere'yi etkisi altına alması beklentisi içindelerse, yeni yorumladıkları muhafazakarlık anlayışını yeniden gözden geçirmelidirler. Yeni ilkeler ortaya koyup, halkın ihtiyaçlarını gidermeleri gerekir.

Sheila M. Smith, Coningsby'e yazdığı önsözde; Disraeli'nin bu romanla, genç parlamenterlerle bir araya gelip oluşturdukları Genç İngiltere akımı öğretilerinin propagandasını yapmayı amaçladığını söyler (Disraeli, Coningsby or The New Generation, IX). Genç İngiltere akımının amacı da Tory Partisi'ni yeniden canlandırmak, partinin ilkelerini halkın ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniden düzenlemektir. Bu açıdan ele alındığında, yazarın yapıtta politik görüşlerini yansıttığı söylenebilir. Disraeli, bir politikacı olarak, ülkesinin geleceği adına hedeflediği politik yapılanmanın ilkelerini bu yapıtıyla insanlara ulaştırma amacındadır.

Disraeli'nin gençlik yıllarında Tory Partisi, kilisenin ve toprak sahibi lordların partisi olarak bilinirdi. Dindar muhalifler, puritanlar ve endüstri merkezlerinde yaşayan sanayiciler ise Whig Partisi'ni desteklerlerdi. Özellikle 1832 reform yasası bu yapıyı bozar. Önceleri sadece üst sınıfa özgü olan seçme ve seçilme hakkı bu yasayla değişir. Yasa yetişkin erkeklerin yaklaşık beşte birine daha politik haklar verir. Bu da partilerin alt tabakadaki insanlara yönelmelerine yol açar.

1800'lü yılların ortalarına doğru, Muhafazakar Parti'nin geleneksel çizgisinden taviz vermesi de, değişen bu politik yapıya adapte olma çabasıyla açıklanabilir. Parti, burjuva ve işçi sınıfının politik, sosyal ve ekonomik gücünü artık göz ardı edemeyeceğinin farkına varır. Önceliklerinin yönünü aristokrasiden burjuva ve işçi sınıfına çeviren muhafazakarlar, bu eğilimlerini reform yasalarıyla pekiştirir. Ancak parti bu adaptasyon sürecinde zaman zaman dağılma aşamasına gelir.

Reform yasası sonrasında, Toryler partilerinin geleceğini şekillendirmek için önlerinde beliren iki seçeneği değerlendirirler. Ya partilerinin yüzyıllardır devam eden duyarlılıklarını değiştirip yenileyecekler, burjuva ve işçi sınıfına eğileceklerdir; ya da eskiden olduğu gibi sadece zenginlerin, toprak sahiplerinin ve kilisenin partisi olarak kalacaklardır. Muhafazakarlar birinci seçeneği tercih ederler. 1832 reform yasasının yıktığı Tory enkazından yeni bir muhafazakar parti kuracağını söyleyen Robert Peel'i partinin başına getirirler (Gelernter, 14). Peel'in politik adımları ve söylemleri Whiglerinkilerle benzeştiği için, parti içinde muhalifler ortaya çıkar.

Bu muhaliflerin başında Benjamin Disraeli gelir. Diğer muhaliflerle ortak hareket eden Disraeli, parlamentoda Peel'i sürekli eleştirir. Peel tahıl yasasını çıkarıp, ithal edilen tahıl üzerindeki gümrük vergisini kaldırıncaya, Disraeli bundan faydalanır. Yüksek sesle buna itiraz eden Disraeli, muhaliflerin lideri durumuna gelir. Baskılara dayanamayan Peel istifa etmek zorunda kalır ve böylelikle Disraeli'ye parti liderliğinin yolu açılır.

Aslında Disraeli şiddetle eleştirdiği tahıl yasasının kaldırılması konusunda Peelden çok farklı düşünmez. Daha sonraları, tahıl yasasının kaldırılmasının doğru bir uygulama olduğunu söyler. Bunu ideallerine erişmek için bir fırsat olarak gördüğü için, inanmadığı şeyleri söyleyerek partide liderliğe yükselir. 1832 ve 1834 reform yasalarında da aynı şekilde çalışanlara oy hakkı verilmesini şiddetle eleştirir. Ancak, 1867 reform yasasında, işçiler de dahil olmak üzere tüm sınıfların oy hakkının olması gerektiğini savunur. Bu çelişkileri nedeniyle ilkesiz ve ikiyüzlü olmakla suçlanır.

Liderliğe yükseldikten sonra, yıllardır tasarladığı politik anlayışını partisinde yerleştirmeye çalışır. Geleneklerinden kopmayan yeni bir Tory partisi hayalindeki sistemdir. Bu sistem ulusal temellere dayanmalı, eski ile yeniye veya geçmiş ile geleceği bir arada sunmalıdır. Bu ulusal partinin gelenekçi olması gerektiğini, zengin-yoksul, işveren-işçi ayrımı gözetmeden herkesi kucaklaması gerektiğini vurgular.

Disraeli, özellikle politik kariyerinin ilk başlarında toplumsal hareketler ve bunların politik yansımaları üzerine yoğunlaşır. Sybil adlı yapıtında, iki farklı ulus olarak nitelediği zenginler ve yoksulları, bunların yaşam tarzları arasındaki derin uçurumu irdeler. Bu uçurumu birleştirebilecek yegane köprü muhafazakar – ulusal bir partidir. Bu partinin, ülkedeki tüm sınıfları birleştirmesi gerektiğine inanır. Disraeli'nin Coningsby'i yazma nedeni de tam olarak budur, yani sınıfları birleştirme çabasıdır.

Paul Smith'e göre Disraeli'nin toplumsal ve politik reformları 1860'lı yıllardan sonra doruğa çıkar. Partisini tarihinde hiç olmadığı şekliyle tüm sınıflara, tüm insanlara açar. İşçi sınıfının sorunlarına eğilmek, muhafazakar partinin geleneksel anlayışıyla uyumsuz; fakat o bunu başarır. Ona göre herkes ayrıcalıklıdır, dolayısıyla önemsenmelidir. İnsanların çektiği sıkıntılar ancak ortaçağdaki gibi feodal bir yapı ve hiyerarşik bir toplum düzeninin kurulmasıyla giderilebilir. Bu işleyişte üst sınıflar alt sınıfların haklarını koruyup gözetir. Aristokrasi toplumun refahını sağlar, kilise toplumda var olan yüce duyguları harekete geçirir. Krallık tüm sınıfları bir arada tutar, çünkü ulusal birliğin sembolüdür. Bu anlayışa sahip olan Disraeli, 1872 yılında partisinin önüne şu hedefleri koyar: mevcut düzeni muhafaza etmek, imparatorluğu korumak ve halkın yaşam kalitesini yükseltmek (Smith, 2).

Ortaçağda buna benzer bir toplumsal yapı vardır ve muhafazakarların arayışında olduğu sistem de budur. Fakat Disraeli'nin çabası bu işleyişi tabana yaymaktır. Ayrıca burjuva sınıfını da aristokrasi sınıfına dahil ederek endüstriyel aristokrasi kavramını politikaya kazandırır. Bu çabaları ona "modern muhafazakarlığın kurucusu" unvanını kazandırır. Aslında partiyi halka açma ve burjuva sınıfına bir takım ayrıcalıklar verme Peel döneminde de olmuştur. Fakat Peel bunu ortaçağın feodal yapısıyla, kilise ve krallıkla birleştiremediği için modern muhafazakarlık oluşumunda ismi pek geçmez. Oysa 1870, 1880'li yıllarda cereyan eden politik olaylara bakıldığında, Disraeli'den çok Peel tarzı bir muhafazakar partinin varlığından söz edilebilir.

3.2. MODERN MUHAFAZAKARLIK

Russel Kirk'e göre modern muhafazakarlık ve modern radikalizm, aynı ülkede ve aynı toplumda yaşayan iki Yahudi tarafından dünyaya sunulmuştur: Karl Marx ve Benjamin Disraeli. Marx, mevcut toplumsal düzenin tamamıyla kaldırılıp yerine materyalizm ekseninde kolektif ve toplumcu bir sistem önerir. Disraeli ise, ortaçağ benzeri toplumsal bir düzenin yeniden egemen olması özlemindedir (Kirk, 227).

Marx dünyadaki tüm işçilerin birleşmesini isterken, Disraeli sadece Britanya'daki işçilerin birleşmesini arzular. Marx tüm dünyada birleşmiş tek bir sınıf hayal ederken, Disraeli'nin ütopyası, Britanya'da ulus etrafında kenetlenmiş tüm sınıflardır.

David Gelernter, muhafazakar düşüncenin, örgütlü toplumun ortaya ilk çıktığı dönemlerin bir ürünü olduğunu söyler. Gelernter'e göre sadece aristokratlar ve zenginler için değil, tüm insanlar için bir kitle hareketi anlamına gelen modern muhafazakarlık Disraeli'nin icadıdır (Gelernter, 1).

Disraeli'nin tam olarak yapmaya çalıştığı, Toryizmi politik bir hareket olarak yeniden diriltmektir. Viktorya çağındaki Toryizm, eski dönemler ile karşılaştırılınca halktan kopuktur ve halkın ihtiyaçlarına cevap verecek düzeyde değildir. Oluşturulacak yeni toplumsal düzende halkın eğilimleri ve ihtiyaçları ön plana alınmalıdır. İngiltere hızla gelişmekte ve nüfusu da bununla orantılı biçimde

artmaktadır. Sanayileşmede de neredeyse dünyanın lokomotifi konumundadır. Tüm bunlar beraberinde kentleşmeyi ve toplum yapısında değişimi getirir. Buna uygun olarak muhafazakarlık anlayışı da yeniden yapılandırılmalıdır. Kilise, krallık ve aristokrasi gibi kurumların halkın ihtiyaçlarını karşılaması ancak Toryizmin çağa uygun biçimde yeniden yorumlanmasıyla mümkün olabilir.

Aristokrasi topraklarında yaşayan insanları besler, korur ve onların her türlü sıkıntılarını giderir. Kilise, bu insanların manevi yönlerinin gelişimine katkıda bulunur, dindar ve ahlaklı bireyler haline gelmelerine çalışır. Kendisinden önce komşusunu ve etrafında yaşayan insanları düşünen bireylerin çok sayıda olduğu bir toplumda, huzur ve mutluluk kendiliğinden yerleşir. Krallık ise bütün bu insanları tek çatı altında toplar ve en üst kurum olarak toplumun bütün kesimlerine ulus – devlet bilincini aşılar.

Viktorya çağında, hatta çok daha sonraları bile, muhafazakar terimi Tory ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Muhafazakar herkes Tory, Tory olan herkes de muhafazakardır. Toryizm de, krallık, kilise ve aristokrasi gibi yerleşik yapıları savunan politik eğilim olarak benimsenir. Tory lideri Sir Robert Peel, toplumdaki aksaklıkları gidermek için tüm sınıflar arasında ortak bir payda bulup onları uzlaştırmaya çalışır. Bu da Torylerin geleneksel muhafazakar yapısını sarsar. Peel'in 1834 Tamworth Manifestosu ve 1846 tahıl yasasının kaldırılması toplumsal reformun başlangıcını oluşturan somut adımlardır. Bu adımlar Disraeli'nin 1867 reform yasası ve 1875 sonrasında bir dizi başka reformlarıyla devam eder. Bu yasalar, geleneksel

muhafazakarlık anlayışının artık ortadan kalktığını gösteren devrim niteliğinde reformlardır.

Sanayileşme sürecinde ortaya çıkan burjuva sınıfının klasik muhafazakarlık anlayışında yeri yoktur. Ama, politik anlamda Peel'in çekingen adımlarıyla başlayıp Disraeli'nin cesur dev adımlarıyla şekillenen modern muhafazakarlık, sanayicileri ve çalışanları da bu yapıya dahil eder. Disraeli burjuva sınıfı için endüstri aristokrasisi kavramını kullanır. Çünkü aristokrasinin ortaçağda yerine getirdiği alt sınıfları koruma işlevini, 19. yüzyılda sanayiciler yerine getirir. Disraeli bunları yapıtlarında özenle işler.

Bay Millbank bu sanayicilerden biridir ve onun büyük bir fabrikası vardır. Bay Benson fabrikanın müdürüdür. Coningsby'ye fabrikayı ve çevresini gezdirir. Patronunun çalışanlarına ve ailelerine kiliseler, okullar, evler, parklar yaptığını anlatır. Millbank'a göre fabrikalar sadece para kazanma aracı değil aynı zamanda yeni endüstriyel aristokrasinin simgesi olmalıdır. Eskiden aristokratların halkı koruyan, mutluluk ve refahlarını temin eden icraatları, artık fabrika sahipleri tarafından gerçekleştirilir. Dolayısıyla bu sanayi sınıfına endüstriyel aristokrasi denebilir. Bay Millbank, ülkenin artık anlamsız ve işlevsiz unvanlara sahip sözde aristokratlara ihtiyacı olmadığını da değinir. Ülkenin, erdem, yetenek ve gücünü şahsında toplayan gerçek aristokratlara gereksinimi vardır. Bu özellikler de halkını düşünen sanayicilerde fazlasıyla mevcuttur. Yazar, Millbankların fabrikasının bulunduğu bölgeyi tanımlarken, burjuvanın ekonomik gelişmeyle paralel olarak ortaya çıktığını söyler. Bu sınıfın, toplumsal sorumluluklarının farkında oluşlarına da

ayrıca değinir. Burjuva, İngiltere’de gerçek aristokrasinin olmadığına, mevcut aristokrasinin de sahte veya sözde olduğuna inanır. Gerçek aristokratlara hiçbir zaman karşı değillerdir. Fakat Viktorya çağı aristokrasisi; görmedikleri, uğramadıkları, bilmedikleri, inşasına katkıda bulunmadıkları bölgeleri temsil etmektedirler. Duke, Earl, Lord gibi unvanları aldıkları bu bölgelerden haberleri bile yoktur (Disraeli, Coningsby or The New Generation, 147-149).

Yazarın endüstri aristokrasisi terimini Viktorya dönemi İngiliz toplumuna sunma çabası Sybil’de de görülür. Bay Trafford, Bay Millbank gibi çalışanlarını düşünen bir fabrika sahibidir. Çalışanlarının ücretlerini günü geldiğinde onları rencide etmeden öder. İlişkisi ücret ile sınırlı değildir. Fabrikasında işçilerinin sağlığı ve güvenliği adına her ayrıntıyı düşünür. Çalışma alanları sıcak, geniş ve havadardır. Can güvenliklerini tehlikeye atacak, kazalara yol açacak en küçük bir tasarım dahi yoktur. Bay Trafford aynı zamanda yanında çalıştırdığı işçilerin aile yaşamlarına da özen gösteren bir işverendir. Fabrikanın hemen yanında, işçileri için evler, parklar yapmıştır. Parklarda oynayan çocuklar, fabrikada çalışan anne ve babalarının gözü önündedir. Bu yaşam alanlarında kiliseler, hamamlar, kütüphaneler ve papazların denetiminde okullar vardır. Yazar bu sistemin çalışanlar üzerindeki etkisine şöyle değinir:

Harika! Kesinlikle çok faydalı. İster tarım ister sanayi işçisi olsun, işçilerin çalıştıkları yer ile irtibatının olması büyük bir avantajdır. İşverenine yakın olması, temizlik ve düzenin yanı sıra gözetim ve teşviki de beraberinde getirir. Trafford yerleşkesinde suç yoktur ve saldırganlık çok nadirdir. Köyde kötü bir tek adam dahi yoktur. Erkekler daima temiz giyimli, kadınlar da güleç ve mutludur. Sarhoşluk ise hiç yoktur (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 182-183).

Düzenli bir köy, bahçeli evler, yemyeşil bir manzara, gotik mimari ile inşa edilmiş kiliseler, yaşamlarından memnun işçiler ve mutlu çocuklar bu gibi yerlerin ortak özellikleridir.

Disraeli'yi mevcut muhafazakarlığı modernize etmeye iten nedenlerin başında, aristokrasinin gerçek işlevinden uzaklaşması gelir. Bunun sonucunda toplumda sahte aristokratlar türer. Yazara göre bu yapay sınıf, geçmişte yağmaladıkları kiliselerden elde ettikleri kutsal olmayan ganimetlerle büyük bir ekonomik güç kazandılar. Ekonomik gücün verdiği rahatlıkla diğer sınıfların ticari faaliyetlerini sınırlayıp, onları birçok politik haktan yoksun bıraktılar. Kiliselerden yağmaladıkları malları ellerinde tutabilmek için de politik dindarlık kavramına sığınıp ülkeyi dini gruplara böldüler. Bu grupların başında durup, ülke yönetiminde söz sahibi oldular, kiliseleri yıkıp hanedanlıkları değiştirdiler. İnsanların bu sınıfa sempati duyması ise onların çabalarını ilkeli duruş olarak algılamalarından kaynakladı. Fakat insanların toplumsal ve politik sorunlarla karşı karşıya kalmaları, sözde aristokratların ülkeyi ayrılıkçı dini gruplara bölmelerinin ve insanları politik haklardan yoksun bırakmalarının doğal bir sonucudur (Disraeli, Coningsby or The New Generation, 66-67).

Yazarın modern muhafazakarlık arayışının bir başka nedeni de Tory partisinin yanlışları ve eksikleridir. Disraeli'ye göre Toryizm çok eskilerden bu yana elinde tuttuğu haklarından vazgeçmiştir ve ilkelere bağlı değildir. İlerleme ve gelişmelerden de habersizdir. Eskiye olan saygıyı kabul etmez, mevcut sorunların

ortadan kaldırılması konusunda hiçbir çözüm önerisi yoktur. Gelecek için ise hiçbir hazırlığı olmayan politik bir anlayıştır (88).

Disraeli muhafazakar partinin halkı eğitme, yönlendirme, yapılandırma, onlara önderlik ve rehberlik etme gibi konularda herhangi bir şey yapmadığına inanır. Coningsby, partinin krallığın büyüklüğüne ve halkın mutluluğuna katkı sağlayacak hiçbir çabasını görmediğini söyler. Millbank de aynı şekilde düşünür. İki yüz yıldır iki çıkmazın eşğine getirildiklerini düşünür. Bunlardan biri parlamenter monarşi diğeri parlamenter kilisedir. Birincisi hükümetleri tiksindirici yapmıştır, ikincisi de dini artık inanılmayan bir olgu haline getirmiştir (310).

Disraeliye göre sözde Torylerin ekonomik anlamda bir başarısı vardır. Ama bu başarısını ağırlıklı olarak sanayi bölgelerinden zorla topladığı vergilere borçludur. Yoğun biçimde üretime odaklanmış sanayi sınıfı bunu eleştirmeye veya bu durumdan şikayet etmeye zaman bulamaz. Avrupa'da süren savaşlar nedeniyle hükümet, ülke yönetimindeki yetersizliğinin farkına varamaz. Savaşın heyecanı ve şaşkınlığı geçtikten sonra, etrafını kuşatan toplumsal sorunlarla yüz yüze gelir. Hükümet üyeleri kendilerini çözüm üreten politikacılar olarak görüp bu özellikleriyle gurur duyarlar. Ama bu sözde Torylerin yaptığı tek şey kendilerinden önceki devlet adamlarının hatalarını tekrar etmekten başka bir şey değildir.

1815 Waterloo Savaşı'ndan sonra, savaşın toplum üzerindeki etkileri azalınca halk kendine gelir. Kendilerine önderlik edip onları yönetecek bir hükümet arayışına girer. Sanayi sınıfı adalet, para ve eşit haklar isterken işçi sınıfı kendi yaşam

standartlarını yükseltecek düzenlemelerin peşine düşer. Genç kuşak da eğitim istemiyle devlete başvurur. Hükümet hiçbir şey yapamaz ve panikler. Çünkü insanlar ilk kez kendilerinden devlet olmanın gereğini yerine getirmelerini ister. Hükümet şiddete başvurup sert tedbirler alarak onları sindirme yolunu tercih eder. Parlamenterlerin getirdiği çözüm önerilerinin de temeli yoktur ve gülünç tedbirlerdir (61-62).

Yazar, gerçek aristokratlığın soy ile değil, erdem ve ahlak ile ilgili olduğunu düşünür. Aristokratlarda bulunması gereken özellikleri, Sydney ailesinden bahsederken anlatır. Aile, insanların rahatlığı için her türlü fedakarlığı yapar, bir şeyler yapabilmek için çırpınır. Bu elit sınıf olmanın gereğidir. Misafir ağırlamaktan büyük keyif alırlar ve yoksullara karşı daima cömerttirler. Güzel sanatlara karşı beğenileri vardır. Kendi politik düşüncelerinin ateşli savunucuları olmalarına rağmen kendilerinden farklı düşünen insanlara karşı her zaman toleranslıdırlar. Güzel ahlaklıdırlar ve güzel yürekleri vardır. Tahıl yasasını savunurlar ama köylülerin kendilerine ait toprakları işledikleri sisteme karşı değillerdir (73).

Bu özellikleri taşıyanlar gerçek aristokratlardır, halka önem verirler ve ihtiyaçları doğrultusunda yardımlarına koşarlar. Yazar Sybil’de gerçek aristokratların örgütlü bir şekilde halka yaptıkları yardımlardan bahseder. Sybil bu yardım aktivitelerini organize eder ve Egremont bu aktivitelerin içinde yer alır. Benzer durum Coningsby’de de gözlemlenir. Sydney ailesinin kızları yoksullara yardım dağıtımını örgütler, Coningsby de fiilen bu faaliyete katılır (130).

Yazar, sınıfları sembolize eden aileleri ve kişileri roman kurgularının merkezine yerleştirir. Örneğin Sybil’de aristokrasi sınıfını Egremont ailesi, Coningsby’de Monmouth ailesi temsil eder. Egremont ailesinde baskın olan kişiler Charler Egremont ve ağabeyi Lord Marney’dir. Monmouth ailesinde öne çıkan kişiler Harry Coningsby ve dedesi Lord Monmouth’tur.

Harry Coningsby ve Charles Egremont’un ortak yönleri genç olmaları ve halkın acılarını paylaşmalarıdır. Her ikisi de halk tarafından sevilir, çünkü zengin aristokratlar olmalarına rağmen halkın sıkıntılarına duyarlıdırlar. Halk bu kişileri doğal liderleri olarak benimserler.

Lord Marney ve Lord Monmouth da aristokrasiyi sembolize eden bireylerdir. ancak onların halk tarafından sevildikleri söylenemez. Disraeli bu kişileri bencil, kendilerinden başka hiç kimseyi düşünmeyen kişiler olarak yansıtır. Tek amaçları daha da zenginleşip konumlarını ve unvanlarını yükseltmektir. Örneğin Charles, seçimler için bir miktar paraya gereksinim duyar ve parayı ağabeyinden ister. Ağabeyi, kardeşine para vermez sadece tavsiyelerde bulunur. Borç olarak dahi ihtiyacı olan parayı kardeşine vermeyen Lord Marney, hem bencil hem de acımasız ve hilebazdır. Etrafında bulunan yalaka ve asalak insanlardan hoşlandığını da açıkça itiraf etmekten sakınmaz (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 154). Düşüncesiz ve insafsızdır. Sahibi olduğu Marney kasabasını da ihmal etmiştir ve kasaba pislik içindedir. Kasaba halkı da bu ihmalin doğal sonucu olarak fazlasıyla yoksul ve karamsardır (96).

Lord Monmouth da bencildir, sadece kendini ve geleceğini düşünür. Kendi soyundan gelen insanlara karşı bile son derece acımasız ve kincidir. Evliliğine onay vermediği oğlu, kendisine rağmen yine de evlenince onu evlatlıktan reddeder. Oğlu da eşini alıp ülkeyi terk eder. Napoli'ye gider, bir daha da geri dönmez ve orada ölür. Gelini oğlu Harry Coningsby'i alır ve İngiltere'ye geri döner. Lord, avukatları aracılığıyla gelinine ulaşır. Kadına, torununu kendisine bırakması karşılığında az bir ücret önerir. Ancak kendisinden uzak bir bölgede hayatına devam etmesini şart koşar. Parasız ve çaresiz kadın kabul eder. Yaşadığı birçok acıyla beraber çocuğundan ayrı olmanın verdiği acıyla kederden ölür (Disraeli, Coningsby or The New Generation, 7). Lord, kanından gelen tek kişi olan torununu “düklüğe giden yolda zeki bir araç” olarak görür (163). Lord'un Coningsby'i koruması ve eğitimiyle ilgilenmesi politik hedeflerine ulaşabilmek içindir. Coningsby, üniversite eğitimini tamamladıktan sonra dedesinin seçimlere Tory Partisi adayı olarak girme teklifini geri çevirir. Dedesi de onu mirasından men ederek cezalandırır. Çünkü Coningsby artık kendi çıkarları doğrultusunda kullanabileceği bir araç olmaktan çıkmıştır.

Disraeli'nin hayalini kurduğu toplumsal ve politik yapı için sınıfların birleşmesi gerekmektedir. Bunu yapıtlarında evlilikler yoluyla gerçekleştirir. Sybil'de aristokrat Charles Egremont ile halkı sembolize eden Sybil'i evlendiren yazar sınıfları birleştirir. Romanın sonlarında Sybil'in aristokrat aileden geldiği ortaya çıkar. Ama romanın başından sonuna kadar onu halk olarak yansıtan yazar, bir bakıma böyle bir birleşmenin mümkün olabileceğini kabullenir.

Coningsby’de aristokrasi ve burjuva sınıfı birleşir. Lord Monmouth’un torunu Coningsby ve Bay Millbank’ın kızı Edith evlenir. Ancak her iki evlilik de kolay olmaz. Sınıflar böyle bir birlikteliğin zor olduğunu bilirler, aralarındaki uçurumun farkındadırlar. Klasik aristokrasi burjuva ile birleşmeye kesinlikle karşıdır, bu engel ortadan kalkmadan da birleşme gerçekleşmez. Coningsby ve Edith, Lord Monmouth öldükten sonra evlenir. Burjuva da aristokrasi ile birleşme taraftarı değildir. Ama kendileriyle birleşmek isteyen sınıfın geleneksel değil modern aristokrasi sınıfı olduğunun farkına varınca, buna razı olur. Bay Millbank ilk başta bu evliliğe karşı çıkar, hatta Coningsby’e onu kızının etrafında görmek istemediğini söyler. Ama zamanla tanıyıp düşüncelerini öğrenince evlenmelerine onay verir.

Yazar Gerard ve kızı Sybil’i roman boyunca okurlarına halk olarak sunar. Sürekli halkla beraberdirler ve halkın sorunlarıyla ilgilenirler. Ancak romanın sonlarında aristokrat geçmişe sahip oldukları ortaya çıkar. Topraklarına sözde aristokrasiyi temsil eden Lord de Mowbray tarafından sahte belgelerle el konulmuştur. Yazar aynı şekilde, Coningsby’de sanayici Millbank ailesinin kökenlerine iner ve aristokrat geçmişlerinden bahseder. Disraeli her ne kadar aristokrasinin erdem ve ahlak ile ilgili olduğunu düşünse de, soy saplantısından bir türlü kurtulamaz.

Her iki yapıtta da ortada kayıp bir miras vardır. Sybil’de Walter Gerard, Lord de Mowbray’ın topraklarının ailesine ait olduğunu iddia eder. Bay Hatton, Gerard’ın babası öldüğünde, topraklarını sahte belgelerle lorda satmıştır. Bu belgeler Mowbray şatosunda saklıdır (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 268). Yazar, değerli şeylerin

geçmişi temsil eden yapılarda korunması gerektiğine inanır. Bu bağlamda belgelerin eski bir şatoda muhafaza edilmesi, yazarın eğiliminin göstergesi olarak kabul edilebilir.

Her iki evlilikte de aristokratların erkekler olması rastlantı değildir. Çünkü yazarın arzuladığı birleşme, aristokrasi sınıfının önderliğinde olmalıdır. Eğer günün birinde ülkedeki tüm sınıflar birleşecekse, bu aristokrasinin çatısı altında olmalıdır. Nitekim kadınların yani halk ve burjuva sınıfının sahip olduğu her şey, evlilik sonucunda, aristokrasiyi temsil eden erkeklerin denetimine geçer. Ancak yazar aristokrasinin denetimine geçen topraklar için emanet etme ifadesini kullanır. Ayaklanma esnasında halk şatoya saldırır ve Mowbray topraklarının Sybil'in ailesine ait olduğunu kanıtlayan belgelere ulaşırlar. Mick belgelerin bulunduğu kutuyu Sybil'e verir, o da kutuyu Egremont'a emanet eder (419). Yani halk sahip olduklarını aristokrasiye vermez, sadece emanet eder. Bunlar aristokrasiye değil halka aittir. Aristokrasi sınıfı, halk adına bu emanetlere sahip çıkmalı ve onları yine halk için kullanmalıdır.

Ortadaki mirasın halka kalmasını, halkın da bunu yine aristokrasiye emanet etmesini Coningsby'de de görürüz. Coningsby arkadaşlarıyla İskoçya'dayken dedesinin ölüm haberini alır ve Londra'ya döner. Cenaze merasiminin ardından, lordun avukatları ve vekillerinin hazır bulunduğu bir ortamda vasiyeti okunur. Dedesinin her yıl için ek vasiyeti vardır. Coningsby'in Tory olarak seçime girmeyi reddettiği yıldan itibaren dedesi onu mirasından yoksun bırakır. Lord, mirasın

çoğunu halkın içinden gelen manevi kızı olarak benimsediği Flora'ya bırakır (Disraeli, Coningsby or The New Generation, 393-395).

Lord Monmouth, torunu Coningsby'in muhafazakarlığın çağa uygun şekilde yeniden yapılandırılması gerektiği düşüncesine şiddetle karşı çıkar. Lord'a göre muhafazakarlık mevcut haliyle kalmalıdır. Ancak bu yapıda ne sanayicilerin ne de işçilerin yeri vardır. Lord, kendisi gibi geleneksel muhafazakar anlayışta olmayan ve Tory ilkelerini benimsemeyen torununu mirasından yoksun bırakarak cezalandırır. Çünkü değişime karşıdır ve elindeki gücü başka sınıflarla paylaşma niyetinde değildir.

Disraeli'nin ütopyası olan çağın gereklerine göre revize edilmiş muhafazakarlık anlayışı, eski ilkelerin ortadan kaldırılıp yeni ilkeler hedeflenmesini öngörür. Yazar, yapıtında, bu hedefine eski anlayışın güçlü temsilcisi olan Lord Monmouth'u öldürerek ulaşır. Aynı şekilde Sybil'de, Lord de Mowbray ve Lord Marney'i romanın sonunda öldürür. Böylelikle modern muhafazakarlık anlayışını uygulamaya koymasının önünde engel kalmaz.

Modern muhafazakarlığın sözcüleri olan Harry Coningsby ve Charles Egremont, mirası sözde aristokratlardan değil halktan teslim alırlar. Böyle bir yapıda toprakların gerçek sahipleri halktır. Gerçek aristokratlar da güçlerini sözde aristokrasiden değil halktan alır.

Coningsby'de halk ve burjuva sınıfı sahip olduklarını, modern muhafazakarlık anlayışının politikada uygulayıcısı olan genç İngiltere ülküsüne emanet eder. Tüm sınıfları aristokrasi etrafında birleştirmeyi amaçlayan bu akımın çabaları sonucunda halk yaşadığı sıkıntılardan kurtulur ve ülkede mutluluk ve huzur egemen olur.

3.3. GENÇ İNGİLTERE ÜLKÜSÜ

Genç İngiltere Akımı, mevcut sistemi beğenmeyen bir grup genç parlamenterin, sistemi değiştirme ve politikayı yeniden yapılandırma çabalarına verilen isimdir. Akımın fikir öncüsü ve kurucusu olarak Disraeli bilinir, ama bu akımın ilkeleri Disraeli'den çok daha önceleri ortaya konmuştur. Akım, halkın mutluluğu ve huzurunun, kilise, krallık ve aristokrasinin işlevsel olduğu bir yapının toplumda yeniden egemen olmasıyla mümkün olacağına inanır.

1800lü yılların başında ortaya çıkan Oxford Hareketi, ortaçağda olduğu gibi kiliseyi etkinleştirme amacındadır. Mimaride ortaçağ anlayışına dönüşü hedefleyen oluşum Gotik Dirilişi olarak isimlendirilir. Coleridge, Walter Scott, Thomas Carlyle gibi yazarlar ortaçağ özlemlerini yapıtlarında savunurlar. Politikada da Lord John Manners, George Smythe, Alexander Baillie gibi yirmili yaşlarda genç aristokratlar, ortaçağ düzenini yeniden aktif hale getirmeye çabalarlar (Jenkins, 21-22).

Disraeli kendisinden önce şekillenen bu akımı, yazdığı üç yapıtıyla destekler ve hareketin ilkelerini kaleme alır. Patrick Brantlinger'e göre, Disraeli, Genç

İngiltere Üçlüsü adı verilen bu yapıtlarında İngilterede egemen olan Whiglere karşı Tory-Radikal öğretilerini kapsayan bir anlayış geliştirir (Brantlinger, 175).

Disraeli, politikada genç parlamenterleri yönlendirir ve onların ufuklarını açar. Lider özellikleri sayesinde, zamanla bu oluşumun merkezine yerleşir. Onu akımın kurucusu olarak ön plana çıkaran asıl özelliği, akımın temel ilkelerinde yaptığı değişiklikler ve sunduğu yeniliklerdir. Çünkü değişen toplumsal yapı, ekonomik şartlar ve insanların düşünce yapısı, bu akımın topluma uyarlanmasının zor olduğunu ve gözden geçirilmesi gerektiğini açığa çıkarır. Bu ihtiyacın farkına varıp akımın ilkelerini yeniden yapılandıran ve yeni ilkeler ortaya koyan yazar, Genç İngiltere akımının önemli temsilcilerinden biri olur.

Disraeli'nin romanlarını yazdığı dönemlerde demokrasiye inancı yoktur ve Carlyle gibi demokratik gelişmelerden rahatsız olur. Halkın güçsüz olduğunu bu nedenle kendini yönetemeyeceğini düşünür. Halk, kendini yönetmek için her ne zaman harekete geçerse, çoğunlukla acı çeker ve sıkıntı yaşar. Bu yüzden yazar, ortaçağdaki toplum düzeninin, hem ülkesi hem de halkı için en uygun model olduğunu düşünür. Fakat o günün koşullarına uygun olan modelin, endüstri çağına uyarlanması gerektiğinin bilincindedir. Ortaçağ sisteminin 19. yüzyıl İngiltere'sinde toplumsal yaşamdaki açılımı modern muhafazakarlık, parlamentodaki karşılığı ise Genç İngiltere Akımı'dır.

Disraeli parlamentonun ve politik işleyişin insanların huzuruna ve rahatına katkıda bulunmadığına inanır. Parlamentonun, halkın rahatını sağlayan kurumların

yetkilerini elinden aldığını düşünür. Dolayısıyla bu kurumlar parlamento yüzünden işlevsiz haldedir. Sybil’de buna değinen yazar, İngiliz parlamentosunun toplandığı Westminster kentini tanımlar. Burası, Sybil’in topraklarını ve mallarını kaybettiği kent olması açısından ayrıca önemlidir. Halk, sahip olduğu her şeyi parlamentonun toplandığı bu kentte yitirmiştir.

Sybil, kralları ve din adamlarını sınırlayan, kiliseleri mahveden, kişisel çıkarı için kutsal şatoları ele geçiren, sonsuz ayrıcalıklarla kendine yatırım yapan, sayısız nesillerin işgücünü kendi devletleri ve imparatorlukları için ipotek altına alan bu aç gözlü, haşin ve kibirli yapıya; mağrur ve ihtiraslı salonları olan İngiliz parlamentosunun bulunduğu Westminster’e baktı. Teselli sedalarının buradan yükselmesi mümkün müdür? (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 290-291).

Böyle bir parlamentodan halkı avutacak bir ses çıkar. Bu sesin sahibi bir soyludur. Ölümsüz gerçekleri açıklama cesaretinde bulunur. Çalışanların da en az mülk sahipleri kadar birtakım haklara sahip olduğunu söyler. Sınıflar arasında illa bir ayırım yapılması gerekiyorsa, geçim derdinde olan insanların lehine olması gerektiğini ifade eder. Bu soyluya göre devlet adamlarının asıl görevi milyonlarca insanın mutluluğunu ve rahatını sağlamaktır. Eğer bu başarılmazsa, o saltanatın, memleketin, imparatorluğun gücü ve ihtişamının hiçbir anlamı yoktur (291). Parlamentoda bunları haykıran kişi Charles Egremont’tur. Söyledikleri, Disraeli’nin hedeflediği politik düşünceyle ve şekillendirmeye çalıştığı Genç İngiltere ilkeleriyle örtüşür.

Sheila M. Smith Coningsby’e yazdığı önsözde Disraeli’nin Fransız Devrimi sonucunda ortaya çıkan Gallic eşitliğini benimsemediğini söyler. Bu eşitlik hiç kimsenin ayrıcalıklı olmadığı felsefesine dayanır. Bunun yerine İngiliz eşitliğini

savunur, yani herkes ayrıcalıklı olmalıdır (Disraeli, Coningsby or The New Generation, XIII). Disraeli'nin toplumda yerleştirmeye çalıştığı politik sistem İngiliz eşitliğini esas alır. Yazar, aristokrasiyi halkın düzeyine indirip toplumsal eşitliği sağlamak yerine halkın yaşamını aristokratların standartlarına yükselterek herkesi ayrıcalıklı yapmanın peşindedir (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 294).

Parlamentonun sadece bir kaç aileye ait bir kurum olarak gören Disraeli'ye göre krallık tüm insanlara ve tüm sınıflara ait bir kurumdur. Halk için de en uygun lider krallık tahtında oturan kişidir. Halk en yüksek makam olan krallıkta temsil edildiğinden parlamentoda temsil edilmek zorunda değildir. İnsanlara liderlik eden bir sınıfın olduğu yarı uygar toplumlarda halk parlamentoda temsil edilebilir. Şayet lider bir sınıf yoksa, parlamenter düzen gerçek anlamda halkı temsil edemez (Disraeli, Coningsby or The New Generation, 312).

Disraeli'nin lider sınıf kavramı ile anlatmak istediği halka önderlik ve rehberlik eden aristokrasidir. Yapıtlarında kanunsuz, kirli, iğrenç olarak betimlenen yerleşim yerleri aristokrasi sınıfının önderlik yapamadığı yerlerdir. Buralarda halkın çoğu eğitimsizdir ve anarşiye eğilimlidir. Onları olumsuz tutum ve davranışlardan ancak gerçek işleviyle aristokrasi ve kilise engeller. Ortaçağda bu işleyiş egemendir, dolayısıyla halkın toplumsal düzeni bozacak eylemleri yoktur.

Yapıtlarda, karamsar tabloların tanımlandığı pek çok ortamda, insanlar kilisenin organize ettiği çeşitli aktiviteler ve yardım dağıtımıyla rahatlar. Örneğin Warner'in evinde, bütün aile açtır ve soğuktan titremektedir. Bu kasvetli hava,

Sybil'in kiliseden getirdiği yardım sepeti ile değişir: "Artık ocak yanmaktadır, yemek ve çay da hazırdır. Çok kısa süre önce açlık, soğuk ve sefaletin kol gezditiği bu odada rahat ve huzur egemendir." (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 120).

Warner halkı, Sybil kiliseyi ve yardımsever insanları temsil eder. Yiyecekten yoksun bu soğuk evle sembolize edilen, çocukların elbiselerinin dahi borç karşılığında rehin verildiği 19. yüzyıl İngiltere'sidir.

Sybil'den sonra Papaz St. Lys odaya girer. İyi niyet dileklerini sunduktan sonra yardım etmek için geldiğini, bir ihtiyaçlarının olup olmadığını sorar. Böylelikle, kilise de yoksul halkın acısının paylaşıldığı, ihtiyaçlarının karşılandığı tabloda yerini alır. Ancak halkın mutluluğunu sağlayacak kurumların başında gelen aristokrasi bu güzel tablodan eksiktir. Biraz sonra kapı çalar ve Charles Egremont içeri girer. Kilise ve aristokrasi asıl işlevini yerine getirir ve halkın yaşam koşulları kısmen de olsa düzeler. Sepetteki yiyecekleri yiyip, getirilen odunları yakarak ısınan aile artık mutludur. Kilise ve aristokrasinin yanlarında olması morallerini de düzeltir.

Yazarın aristokrasi, burjuvazi ve krallık duyarlılığı Coningsby'de de görülür. Genç İngiltere akımı bunların bir arada olduğu politik açılımın adıdır. Romanda akımın sözcüsü Coningsby'dir. Üniversite yıllarını düşünen Coningsby, üç kişiden çok etkilendiğini itiraf eder. Geniş topraklara sahip aristokrat Eustace Lyle, yardımsever sanayici Bay Millbank ve krallığın en büyük kapitalisti Sidonia.  de çok zeki, bilinçli ve drsttir. Daha da önemlisi farklı sınıfları temsil etmelerine

rağmen her üçü de mevcut politik sistemden ve ülkedeki işleyiştten hoşnut değillerdir (Disraeli, Coningsby or The New Generation, 225-226).

Dedesinin mirasından yoksun kalan Coningsby, her şeyini yitirmiş olmanın verdiği sıkıntıyı Sidonia'nın tesellileriyle gidermeye çalışır. İnsanüstü özelliklerle tanımlanan bilge Sidonia'nın tesellileri eğitim, birikim, erdem, ahlak, dürüstlük, zeka gibi vasıfların önemi üzerinde yoğunlaşır (401-403). Akımın ilkeleri aristokrasi, sanayi, kilise ve krallığın bu özelliklere sahip olmasını öngörür. Disraeli, bu kombinasyon ile ülkenin ve toplumun aksayan yönlerinin düzeltilebileceğine inanır.

Disraeli'nin yapıtlarındaki başkişilerin neredeyse tamamı edilgendir. Düşünceleri, politik anlayışları, kişilikleri, hayata bakışları çevrelerindeki insanların katkılarıyla biçimlenir. Coningsby sanayi, krallık ve aristokrasiyi sembolize eden karakterlerden etkilenir. Egremont ise gerçek aristokrasiyi temsil eden Gerard, basını temsil eden Stephen Morley ve halkı, kiliseyi sembolize eden Sybil'den etkilenir. Disraeli gerçek yaşamında da benzer özelliklere sahiptir. Herkesin düşüncelerini, fikirlerini aktardığı sessiz bir kap olarak tanımlanır. Diğer parlamenterleri parlamentoda dinledikten ve onları yorumladıktan sonra fikirlerini açıklayan bir politikacıdır.

Genç İngiltere akımı, aristokrasiyi sözde ve gerçek aristokrasi olarak ikiye ayırır. Halktan kopuk ve onları önemsemeyenler yapay aristokratlardır ve halk tarafından kabul görmezler. Halka değer veren ve onların gereksinimlerini karşılayanlar ise gerçek aristokratlardır. Toplumun tüm sınıfları onları liderleri olarak

benimser ve onlara itaat ederler. Halk, sahip olduğu her şeyi gerçek aristokrasinin denetimine sunmaktan çekinmez. Halkı sembolize eden Flora, sözde aristokrat Lord Monmouth'un kendisine bıraktığı mirası gerçek aristokrat Coningsby'e teslim ederek bu sınıfa olan bağlılığını gösterir. Burjuva sınıfının temsilcisi Bay Milbank, Lord Monmouth'a rağmen Hellingsley şatosunu ve topraklarını satın alır ve kızıyla evlendirdiği Coningsby'e hediye eder (419).

John Bender ve David Deirdre'e göre Disraeli, İngiltere'nin öne çıkan iki yönü üzerine odaklanır. Bunlardan biri ülkenin ekonomik ve askeri üstünlüğü, diğeri ise bu üstünlüğün sonuçlarını elde etmedeki başarısızlığıdır. Disraeli'ye göre, ülkedeki gelişmeler orantılı değildir. Para kazanmada, makine üretiminde ülke gelişmiş sayılabilir; ancak kurumların korunması ve örgütlenmesi için aynı şeyler söylenemez. Genç İngiltere'nin programı, kurumların altını oymadan sorunların çözümüne dayanır. Aristokratik paternalizmin restore edilmesiyle yoksulların yaşam koşullarını iyileştirmek mümkündür. Ülke aydın aristokratlar tarafından daha iyi yönetilir. Dinsel öğelerin ön plana çıkarılmasıyla halkın maneviyatı yeniden canlanır. Adaletle yönetilen halkın iktidara boyun eğmesi kolaylaşır. İnsanlar kiliseye ve monarşiye güvenirse, bu onlara zor zamanlarında destek olur. O zamana kadarki politik yaklaşımlar, halkın acılarını çatal – bıçak sorunu olarak özetlerler. Disraeli, Genç İngiltere akımının bunlara bir alternatif oluşturacağına inanır (Bender, 518).

Bu akımın amaçladığı yönetim biçimi özgür monarşidir. Coningsby Millbank'e; kanunlar üzerine kurulu, yerel ve belediye yönetimlerinin etkin olduğu, eğitimli insanları yöneten, bağımsız ve entelektüel basın tarafından temsil edilen

monarşik bir yönetim şekli önerir. Coningsby'e göre, entelektüel basın halkın gerçek temsilcisidir ve monarşik sistemde kontrolör işlevine sahiptir. Halk parlamentoda temsil edilmek zorunda değildir. Zaten parlamento birkaç kişinin elindedir. Ama krallık tüm halkındır. Halk için de en uygun lider, krallık tahtında oturan kişidir. Bu monarşi sisteminde devlet adamları eğitilmiş olur. Dinden haberdar olmayan papazların, Fransızca dahi konuşamayan diplomatların, cephe bile görmemiş generallerin bu düzende yerleri yoktur. Ulus – devlet modelinin, milli düşüncenin egemen olacağı bu yönetim biçiminde, ayrılıkçı bölünmeler kendiliğinden ortadan kalkar. İngiliz toplumunun yasalarına, geleneklerine, davranışlarına, duygularına uygun olan monarşi yönetimidir (Disraeli, Coningsby or The New Generation, 312-313).

Disraeli bu işleyişi toplumda ancak ülkenin gençliğinin yerleştirebileceğine inanır. Gençlik de geçmişe sahip çıkarak bunu yapmalıdır. Ülkenin ulusal refahının en büyük göstergesi geçmişi ve gençliğidir (Disraeli, Sybil or The Two Nations, 421). Disraeli'nin geçmiş ile kastettiği ortaçağdır; krallık, aristokrasi ve kilisenin gerçek işlevleriyle halkın yanında oldukları toplumsal düzendir. Bu düzeni ülkede egemen kılabilecek olanlar da ülkenin gençleridir, yani Genç İngiltere ülküsüne sahip genç parlamenterlerdir.

19. yüzyılda güç kilisenin elindedir. Kendilerini halkın hizmetkarları olarak sunan din adamları, halkın içinde olmadığı bir işleyişin keyfini sürerler. Parlamentoyla beraber krallığın gücünü ellerinden almışlar ve halkın ayrıcalıklarını

yok etmişlerdir. Gruplarının çekişmesi sonucunda krallık ve halk İngiltere tarihinden yok olmuşlardır (421).

Disraeli, 1840 öncesi tüm politik açılımların, reform hareketlerinin krallığı ve halkı eski gücüne kavuşturamayacağına inanır. Halk ve Krallık ancak Genç İngiltere ilkelerinin toplumda egemen olmasıyla eski ihtişamlı günlerine ve güçlerine geri dönebilir.

3.4. REFORM YASALARI

Disraeli'nin kendi iktidarından önceki reform yasalarına bakışının olumlu olduğu söylenemez. 1832 Reform Yasasını, 1834 Yoksulluk Yasasını çıkaran Whigleri eleştirir. Tamworth Manifestosunu yayımlayan, Tahıl yasası, eğitim, sağlık, madencilik yasalarını çıkaran Tory lideri Peel'i de eleştirir. Fakat iktidar olduğunda parlamentodan geçirdiği 1867 reform yasası bu yasalardan çok daha kapsamlıdır.

Peel, ithal tahıl üzerindeki yüksek vergiyi kaldıran yasayı parlamentodan geçirince şiddetli parti içi muhalefet ile karşılaşır. Bu muhalefetin en önemli sözcüsü Disraeli'dir. Yasayı her şeye rağmen partisine ve parlamentoya kabul ettiren Peel, Tory ilkelerinin altını oymakla suçlanır ve istifa etmek zorunda kalır. Daha sonraları partinin lideri olan Disraeli'nin reform adımlarının çok daha cesur ve Whiglerin politik anlayışına yakın olduğu görülür. Reform yasalarının Tory anlayışıyla bağdaşmadığı gerekçesiyle Peel'i şiddetle eleştirmesine rağmen partinin lideri

olduktan sonra çok daha kapsamlı reform yasaları için çabalaması insanlar tarafından çelişki olarak algılanır.

Halk, ancak politik haklar elde edebilirse yaşadığı sıkıntıların ortadan kalkacağını düşünür. Bu nedenle ülkenin her tarafında ayaklanır. Çartistler olarak adlandırılan bu insanların istediği sosyal ve politik reformlardır. Burjuva sınıfı da onları destekler çünkü yüzyıllardır devam eden aristokrasi egemenliğini yıkmaya kararlıdır. İşçilerin ve burjuvanın tepkilerine daha fazla direnemeyen parlamento 1832 yılında reform yasasını kabul eder. Yasa beklentileri karşılamasa da burjuvanın elit grubuna seçilme hakkı sağladığı için ayaklanmaların şiddeti azalır. Kendi adına politik haklar elde eden burjuva işçilere sırtını döner.

Disraeli'ye göre Whigleri destekleyen burjuva, işçi sınıfını kullanır. Whigler çıkardıkları yasayla, seçmen sayısını attırarak seçim bölgelerini kendilerine avantaj sağlayacak şekilde değiştirirler. Aristokrasiye karşı radikallerle ortak hareket edip seçim sistemini yeniden düzenlerler. İrlanda milliyetçileri ve Protestan muhalifler de onlarla birlikte hareket eder. Whiglerin 1832 reform yasasıyla yapmaya çalıştığı, ulusal benliğin temelini oluşturan krallık, kilise ve aristokrasi gibi kurumların altını yıkıcı kampanyalarla oyma çabasıdır. Disraeli bu nedenlerden dolayı yasaya karşı çıkar (Jenkins, 1-2).

Yazar, yasa sonucunda değişen sisteminin, aristokrasinin seçim bölgelerindeki oylarının azalmasına neden olduğunu yapıtında işler. Örneğin Lord Monmouth yasadan sonra yapılan seçimlerde on iki oy kaybeder (Disraeli,

Coningsby or The New Generation, 155). Lord ve çevresindeki diğer aristokratlara göre yasanın çıkmasıyla ülke sonsuza kadar kaybedilmiştir (34). Lord başka bir yerde, Whiglerin ve Radikallerin yönettiği bir ülkede artık kalamayacağını ve ülkeyi terk edeceğini söyler. Vedalaşırken, reform yasası konusundaki endişelerini dile getirir: “Korkarım ki yeni jenerasyonu çok kötü günler beklemektedir.” (55).

Yazar, ülkenin önemli zenginlerinin ve soyluların çocuklarının okuduğu Eton’da, sosyal sınıfların reform yasalarını ne şekilde algıladıklarını özetler. Lordları sembolize eden Buckhurst’e göre aristokratlar, yasalar sonucunda tüm topraklarını ve malvarlıklarını kaybedeceklerdir. Kendisinin de savaşmadan topraklarını teslim etmeyeceğini söyler. Burjuvayı temsil eden Oswald Millbank’e göre yasalar olası bir toplumsal patlamanın ya da devrimin önüne geçektir. Whig temsilcisi Lord Vere ise her şey eskiye göre çok daha güzel olacaktır (35-36). Whiglerin 1834 Yoksulluk yasasına bakışı da benzer şekildedir. Yasanın işçi sınıfının yaşam kalitesini arttıracığına inanırlar (117).

Reform yasasından sonra yapılan seçimlerde Whigler ezici bir üstünlük elde eder. Seçim sonucuna göre burjuva ve halk kazanır, aristokrasi ve krallık da kaybeder. Disraeli’ye göre yasa ne halkı ne de krallığı özgür kılar, ama aristokrasiyi yerle bir eder. Yazar, yasanın galipler için de en az mağluplar kadar yıkıcı sonuçlar doğurduğunu düşünür (56).

1834 yılında Whigler kendi aralarında bölünür. Kral hükümet yetkisini onlardan alıp Torylere verir. Partinin lideri Robert Peel, parlamentoda azınlık

olmalarına rağmen hükümeti kurar. İlkelerini, politik anlayışını, daha önceki söylemlerini ve beklentilerini Tamworth Manifestosu adı altında yayımlar. Kendi partisinin temel ilkeleriyle çelişen, Whiglerin politik anlayışıyla örtüşen manifestosuyla, Peel Whiglerin seçmen tabanına ulaşmayı hedefler. Birçok kişiye göre bu manifesto modern muhafazakarlığın alt yapısını oluşturur ve reform yasasıyla büyük yara alan Tory Partisi'nin büyümesinde de dönüm noktası olur.

Bununla beraber Disraeli'ye göre, Peel, bu manifestoyla ilkelerden yoksun bir parti inşa etme çabasındadır. Özellikle dinde esneklik ve toleransı esas alan manifestonun kaçınılmaz sonucu politik sadakatsizliktir (87).

Disraeli 1832 reform yasasının ülkeyi yönetme yetkisini Avam kamarasından alıp parlamentoya devrettiğini düşünür. Yasayla beraber liberalizm talebiyle yeni bir parti ortaya çıkar. Bu parti mevcut düzenin aksayan yönlerinin ancak eski anayasadan kurtularak düzeltilebileceğine inanır. Bu da halka genel oy hakkı verilerek sağlanabilir (309). Fakat Tory eğilimli Coningsby'e göre, genel oy hakkı küçük çaplı sanayicilerin çoğuna söz hakkı verir. Ve bu sanayicilerin neredeyse tamamı Tory ilkelerine karşıdır (487). Torylerin yasaya muhalefet etmelerinin en önemli nedeni budur.

Herkese oy hakkının verilmesi demokrasinin gereğidir. Ama Disraeli'nin demokrasiye inandığı söylenemez. Ya da en azından demokrasi anlayışı farklıdır. Coningsby, o dönemlerdeki politik hareketlerin görünüş itibarıyla demokrasi eğiliminde olduğuna; fakat özünde monarşik taraflarının daha ağır bastığına inanır.

Sidonia da ilerlemiş uygarlıkların asıl eğiliminin saf ve katıksız bir monarşi olduğunu söyler. Monarşinin yüksek bir uygarlık ölçüsü olduğunu da ilave eder (31).

Disraeli'ye göre demokrasi, halkın parlamentoda temsil edilmesiyle doğrudan ilgili değildir. "Tory, ülkenin ulusal partisidir ve gerçek anlamda demokratik bir partidir. Krallık, aristokrasi, kilise gibi kurumları destekler çünkü bunlar kamu yararı için vardır ve vatandaşların eşit haklara sahip olmasını sağlar." (Childers, 82).

Yazar, herkese oy hakkı verilmesinden rahatsızlık duyar. Yasanın seçmen sayısını yaklaşık olarak yüzde elli oranında arttırması, vergi ödeyen birçok insana oy hakkı getirmiştir. Ülkede geçerli olan vergi sisteminde tütün çiğneyerek yolları süpüren bir dilenci bile vergi ödemektedir. "Peki bu insanların da oy hakkı olmalı mıdır?" diye soran Coningsby, bunların oy hakkının olmaması gerektiğini ima eder (Disraeli, Coningsby or The New Generation, 31-32). Bu insanların adına, krallık, kilise ve aristokrasi temsil işlevini zaten yerine getirirler.

Disraeli'ye göre, mülkiyet sahibi olmayanların oy hakkı da olmamalıdır. Dolayısıyla Çartistlerin seçme-seçilme hakkının önündeki mülkiyet şartının kaldırılması talebine karşıdır. Lord Monmouth, kendi topraklarının yakınlarındaki Hellingsley şatosunun da içinde bulunduğu arazileri satın almak ister. Buranın sahibi yaşlı bir adamdır ve kimsesi yoktur. Konuyla ilgilenmesi için yardımcısı Rigby'yi görevlendirir. Fakat topraklara Bay Millbank de talip olur ve toprakları satın alır. Lord, bundan dolayı Rigby'yi sorumlu tutar ve onunla aylarca konuşmaz (250-252).

Bu olay, burjuva sınıfının aristokrasi karşısında kazandığı ilk zaferdir. Ekonomik gücü olanların, soylu olmasalar da artık toprak sahibi olabileceklerini gösterir. Bu yenilginin üzerinden çok zaman geçmeden, aristokratlar burjuvaya karşı ikinci kez kaybeder. Seçimlerde, Darlford bölgesinden Torylerin adayı Rigby, Whiglerin adayı Milbank karşısında mağlup olur. Mülkiyet hakkını kaybeden Toryler, ülke yönetimini de kaybeder.

Bu iki yenilginin sıralaması rastlantı değildir. Yazar, burjuvaya ilk önce mülkiyet hakkı verir, daha sonra seçilme hakkı verir. Yani, ülke yönetiminde söz sahibi olabilmek için mülkiyet sahibi olmayı şart koşar. 1832 reform yasası, politik haklar önündeki mülkiyet şartını kolaylaştırdığı için de, Disraeli yasaya şiddetle karşıdır.

Fakat, Disraeli'nin tasarladığı modern muhafazakarlık işleyişinde, burjuva sınıfı önemlidir ve asla dışlanmamalıdır. Yazar, her ne kadar 1832 reform yasası lehinde oy kullananları birçok yerde eleştirse de, bu kişilerin yasayı çıkararak olası bir devrimi engellemeye çalıştıklarını düşünür. Yasa, parlamentoda ikinci kez gündeme gelince, aynı kişiler aleyhte oy kullanır. Bu da, parti içinde çözümlerin önüne geçmek ve ülke yönetiminde birliği koruyabilmek amacıyla. Yazara göre bu kişiler gerçek vatanseverdir (82). Bu değerlendirmelerine bakarak, yazarın 1867 reform yasalarını çok daha önceden tasarladığını söylemek mümkündür. Şartların olgunlaşmasını bekleyen Disraeli, 1867 yılındaki köklü ve kapsamlı reform adımları için, yirmi yıl kadar önceden yapacaklarına bir çeşit meşruiyet kazandırmak istemektedir.

Disraeli'nin halkın yaşam kalitesinin yükseltilmesi konusundaki katkıları çok geniş değildir ve süreklilik arz etmez. Zaman zaman Çartizm konusunda sempatik konuşmalar yapar ve yakalanan liderlerine ağır cezalar verilmesine karşı çıkar. Çalışma saatlerinin günde on saat ile sınırlandırılması gerektiğini savunur. Öte yandan toplumsal gelişimi destekleyen 1839 Eğitim Düzenlemesi, 1848 Halk Sağlığı, 1850 Madencilik yasalarına da karşı çıkar.

Partisinin her geçen yıl güç kaybettiğini gören Disraeli, Peel politikalarının üzerine yeni bir partinin inşa edilmesi gerektiği bilincine varır. Modernize edilecek bu parti, şehirde yaşayan orta sınıfa hitap etmelidir. Arkadaşları ile bunun üzerine yoğunlaşır. Muhafazakar Malmesbury, Disraeliye yazdığı mektupta partilerinin şehir halkı için tiksindirici olduğunu ve bunların ilgisini çekebilmek için bir şeyler yapmaları gerektiği konusunda kendisine katıldığını söyler (Smith, 24).

Sanayi süreciyle beraber toplumsal değişimin yaşandığı İngiltere'de, özellikle 1830'lardan sonra artan bir ivme ile sanayi zenginleri ortaya çıkar. Bu sınıf da aristokratlar gibi mülkiyet hakkının korunmasından yana olduğu için muhafazakarları ötelemez. Muhafazakarlar da onların artan gücüne kayıtsız kalamayacağını farkındadır. Peel ile başlayan süreçle, Tory Partisi geleneksel ilkelerinden taviz vererek sanayi sınıfına yönelir. Bunun karşılığında iktidara ulaşır. Peel'in politikası burjuva sınıfı ile sınırlı kalır. Ancak Disraeli, 1867 reform yasasıyla

bunu genişletir ve işçi sınıfına da eğilir. Toplumun en alt tabakalarına kadar indirgenmiş reform çalışmalarının ödülünü, iktidara ulaşarak elde eder.

SONUÇ

Sanayi devrimi Viktorya Çağı'nın ekonomik, toplumsal ve politik yapısının şekillenmesinde belirgin rol oynar. Ekonomiyle birlikte toplumsal yapı da değişir. Ortaçağdan itibaren devam eden sınıf kavramı yok olmamakla birlikte, sanayileşmenin katkılarıyla değişikliğe uğrar. Ortaçağın feodal yapısındaki derebeylerin yerini zamanla aristokrasi sınıfı alır. Bu sınıf, Viktorya çağında da varlığını devam ettirir. Ancak, bu sınıfa toprak sahibi lordların yanı sıra sanayiciler de katılır.

Sanayileşmeyle birlikte iyice güçlenen burjuva sınıfı aristokratların karşısına zaman içinde hem ekonomik hem de politik bir güç olarak çıkar. Disraeli'nin endüstriyel aristokrasi adını verdiği sanayicilerle aristokrat toprak sahipleri arasındaki güç savaşı 1700'lü yıllarda başlamasına rağmen, doruk noktasına bu çağda ulaşır. Aristokratlar, ülke yönetimindeki güçlerini paylaşmama mücadelesini verirken, sanayicilerin tüm çabası ülke yönetiminde de var olma yönündedir.

Politik anlamda güç arayışında olan burjuva, işçi sınıfının sorunlarıyla ilgiliymiş görünerek onları bu mücadelede yanlarına çekmeyi başarır. Disraeli'nin Sybil'de yoksul ulus olarak nitelediği işçi sınıfının durumu, o dönemde gerçekten içler acısıdır. Hatta işçi sınıfının varlığından bahsetmek bile güçtür. Çünkü üretimin makinelerle yapılmaya başlanmasının ardından işçilerin çoğu işini kaybeder. Üretim maliyetlerini azaltmak isteyen işverenler, yetişkin bireyler yerine kadınlardan ve küçük yaşta çocuklardan faydalanır. Daha çok verim elde edebilmek için de bunları

ağır koşullar altında fazlasıyla çalıştırır. İşçiler de işlerini kaybetmek korkusuyla bu duruma katlanmak zorunda kalırlar, her türlü sıkıntı ve hakareti kabullenirler.

Ancak sanayi devriminin topluma kazandırdığı tek Şey “sanayileşme” değildir. Bilimsel ve sosyal gelişmeler sonucunda bireysellik ve insan psikolojisi ön plana çıkar. İnsanların rahatını amaçlayan çalıŐmalar yapan Karl Marx, Friedrich Engels, Paul Newman gibi bilim adamları ve filozoflar, insan hakları, hukuk ve eşitlik ilkelerine vurgu yaparak toplumsal bilincin oluŐmasına katkıda bulunurlar. Böylece, bilinçli bir işçi sınıfı ortaya çıkar ve bu sınıfın işverenlerinden talepleri artık sadece ücretlerin iyileŐtirilmesiyle sınırlı değildir. Kolektif hareketin sonuç getireceğinin farkında olan bu sınıf, sendikalaŐarak işverenlerin önünde etkin bir güç haline gelirler. İşverenler de eskisi gibi bu sınıfı smremeyeceğinin farkına varır.

Toplumda yaşanan bu deđiŐim yazın alanına da yansır ve o dönemin önemli edebi türlerinden olan romanların ana konusunu oluşturur. Özellikle gerçekçi yazarlar işçi sınıfının yaşadığı acıları, politikada yaşanan g savaşını, sınıflar arasındaki mücadeleyi detaylandırarak yapıtlarına taŐırlar. Benjamin Disraeli, Sybil adlı yapıtında bu sınıfları zenginler ve yoksullar olmak üzere iki temel gruba ayırır ve bunların yaşamları arasındaki farklılıkları ve çelişkiyi baŐarıyla aktarır. Coningsby’de ise dönemin politik olaylarını, aristokrasi, burjuva ve işçi sınıfı arasındaki mücadeleyi irdeler.

Yazar, yapıtlarını yazmasının asıl nedeninin insanların düşüncelerini etkilemek ve onları kendi politik anlayışı doğrultusunda yönlendirmek olduğunu

söyler. Dolayısıyla yapıtlarını edebi kaygı gütmeyen, üslup arayışında olmadan ortaya koyar. Fakat yine de yapıtları İngiliz edebiyatında ilk olma özelliğini taşır. Sybil ilk toplumsal içerikli roman, Coningsby de ilk politik roman olarak kabul edilir.

Yazarın aynı zamanda önemli bir politikacı oluşu, bakanlık ve başbakanlık yapmış olması, yapıtlarının toplumsal sorunlara ne gibi çözümler önerdiğini anlamamız açısından önemlidir. Çünkü bu yapıtlar, toplumun yapısını değiştirecek ve insanları yaşadığı sıkıntılardan kurtaracak öneriler içermektedir.

Yazar Sybil’de halkın içinde bulunduğu yaşam koşullarını ve işçi sınıfının ağır çalışma saatlerini analiz eder. Küçük yaştaki çocukların çırak olarak çalıştırıldıkları atölyelerde, maden ocaklarında ağır iş yükü altında ezildiklerini anlatır. İşverenleri tarafından dövülen, hakaret edilen, kırbaçlanan bu çocukların yaşadıklarını dramatik bir üslupla ele alır. İnsanların çalışma ortamlarının ve evlerinin sağlıksız koşullarını da ustalıkla betimler. Karınlarını doyurmak için fahişelik yapan küçük kızların, gece gündüz içki içen sarhoş insanların çok sayıda olduğu Viktorya çağı; İngiliz toplumundaki ahlaki çöküntüye de yer verir. Kendi aile bireyleriyle ilişkiye giren, bebeklerini bakımlarının zor olduğu gerekçesiyle öldüren bir toplum yapısına değinerek ahlaki çöküntünün boyutlarını daha iyi kavramamızı sağlar.

Öte yandan, zengin insanların yaşam tarzlarını da lordların, fabrika sahiplerinin, parlamenterlerin şatafatlı şatolarını, lüks ve zengin sofralarını tanımlayarak aktarır. Yılın yarısını diğer Avrupa ülkelerinde geçiren, çocuklarını en

iyi okullarda okutan, yiyeceklerinin bir kısmını denizaşırı ülkelerden getiren bu elit sınıf, rahat bir yaşamın keyfini sürmektedir. Toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan yoksul insanların dertlerini umursamazlar ve onlara karşı en ufak bir duyarlılıkları yoktur. Hatta bu insanların yaşam şartlarının iyileştirilmesi için ayaklanmalarına bile şaşırırlar. Onlara göre yoksul insanların yaşam standartları, geçmiş ile karşılaştırıldığında, gayet iyidir. Kazandıklarını birahanelerde tükettikleri için ekonomik anlamda sıkıntı çekmektedirler.

Yazarın yansıtmaya çalıştığı, bu iki sınıfın yaşam tarzları ve ilgileri arasındaki farklılıklardır. Bu farklılıkların doğal sonucu olarak yoksullar, zenginlere karşı kin beslerler. Zenginler de kendilerini yoksullardan üstün kabul edip, günün birinde onlarla eşit bireyler olma olasılığından çekinirler. Sınıflar arası mücadelenin ve savaşın temelini oluşturan da budur. Sınıfların birbirlerine olan nefret dolu bakışlarının Fransız devrimine benzer bir sosyal patlamaya yol açacağından çekinen Disraeli, parlamenter olarak bazen zenginlerin bazen de yoksulların yanında yer alarak bir denge kurmaya çalışır. Ekonomik durgunluğun baş gösterdiği yıllarda artan Çartist eylemleri zaman zaman destekler ve liderlerine ağır cezalar verilmemesi gerektiğini savunur. Fakat öte yandan Çartistlerin talepleri parlamentoda görüşülürken, bu taleplerin karşısındadır.

Disraeli'nin bu ikilemini denge oluşturma çabası olarak algılayabiliriz. Bununla beraber yazar, mevcut politik yapıda ve toplumsal düzende insanların doğal olarak sıkıntı çektiklerini düşünür. Dolayısıyla Çartist taleplerin haklı olduğuna gerçekten inandığı için bazı zamanlarda onları desteklediğini söylemek mümkündür.

Çünkü Disraeli, mevcut sistemin insanların sorunlarını ortadan kaldırdığına inanmaz.

Yazar, çözüm olarak tasarladığı sistemin ne olduğunu, toplumdaki işleyişinin nasıl olacağını ve parlamentoya ne şekilde yansıtacağını Coningsby’de irdeler. Ona göre, ortaçağ benzeri bir toplumsal yapının egemen olmasıyla bu sorunlar kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Aslında hayal ettiği yapı tam olarak ortaçağ düzeni değildir, bu düzenin çağa uyarlanmış şeklidir. Bu sisteme aristokrasi sınıfı önderlik etmelidir, ama bu sınıf sadece toprak sahibi lordlardan oluşmamalıdır, zengin sanayi sınıfına da yer verilmelidir. Zenginlerle beraber kilise de üzerine düşen sorumluluklarını yerine getirirse, halkın sorunları o zaman giderilecektir.

Disraeli, Viktorya çağındaki aristokratların gerçek aristokratlar değil sözde aristokratlar olduğunu düşünür. Aristokrat geçinen bu ailelerin çoğunun, kiliselerin malını yağmalayarak servet edindiklerine inanır. Bunlar, kilisenin ve halkın mallarına el koyarak hakları olmayan bir servetin keyfini sürmektedirler. Aristokrat oluşları gibi muhafazakar oluşları da sahtedir. Bu sahteliklerin egemen olduğu bir sistemin, halkın huzuruna ve mutluluğuna katkıda bulunması da mümkün değildir.

Ama ortaçağdaki aristokratlar gerçek aristokratlardı ve topluma önderlik edip, sorumlu oldukları bölgelerde yaşayan insanların her türlü ihtiyacını karşılardı. Halk da kendilerine sahip çıkan bu özverili sınıfı liderleri olarak benimser ve onlara sempati duyardı. Kilise de benzer şekilde toplumun huzurunu temin etmek için çabalardı. Ancak Viktorya çağında her iki sınıf da gerçek işlevlerinden uzaktırlar ve

bakmakla yükümlü oldukları yoksulları ihmal ederler. Disraeli'nin yeniden canlandırmaya çalıştığı işleyiş budur. Ve sanayileşme sürecinde türeyen burjuva sınıfını hem aristokrasiye, hem kiliseye hem de işçilere endüstri aristokrasisi olarak kabullendirme amacındadır. Çünkü, ortaçağda toprak aristokrasisinin yerine getirdiği toplumsal sorumluluğu, bu dönemde burjuva gerçekleştirmektedir. Coningsby'de Bay Trafford gibi sanayiciler, çalışanlarını ve yoksulları koruyan çabaları nedeniyle endüstri aristokrasisi unvanını hak ederler.

Disraeli'nin ütopyası, tüm sınıfların insanların mutluluğu için ulus etrafında birleşip tek sınıf olmasıdır. Bu hayalin toplumsal yaşamdaki adı Modern Muhafazakarlıktır. Bu anlayışını politik yaşamda uygulamaya çalışan Disraeli, Genç İngiltere Akımı'nı kendi hedefleri doğrultusunda şekillendirmeye çalışır. Kendisinden önce ortaya çıkan ve yirmili yaşlardaki genç parlamenterlerin oluşturduğu bu akımı, lider özellikleri sayesinde yönlendirir ve kısa sürede akımın en önemli politikacısı olur. Zaten Coningsby'deki roman kişileri, gerçek hayatta bu akımın savunucuları olan George Smythe, John Manners, Alexander Baillie Cochrane gibi genç parlamenterlerdir.

Disraeli Tory ilkeleriyle uyuşmadığı gerekçesiyle işçi sınıfını ve yoksul insanları önemseyen Sir Robert Peel'in her türlü reform girişimini eleştirir. Hem burjuva hem de işçi sınıfı için oldukça önemli olan Tahıl Yasasının kaldırılmasını öngören yasaya muhalefet eder. Her şeye rağmen yasayı çıkaran Peel'i o kadar şiddetle eleştirir ki, Peel baskılara dayanamayıp istifa etmek zorunda kalır. Ancak Disraeli, Tory partisinin lideri olduktan sonra eleştirdiği reform yasalarının çok daha

kapsamlılarını 1867 ve takip eden yıllarda çıkarır. Çünkü işçi sınıfının artan gücünün görmezlikten gelinemeyeceğinin farkındadır. Bu yasalar klasik Tory anlayışıyla taban tabana zıttır ve işçiler bu yasalarla bir takım politik haklar elde ederler. Bu cesur hamleler ona modern muhafazakarlığın kurucusu unvanını kazandırır. Yazar, modern muhafazakarlık ülküsünün ilkelerini Sybil ve Coningsby’de ortaya koymayı amaçlar ve bunda da başarılı olur.

KAYNAKÇA

- ATAK, Sibel, *İngiltere 'de Sanayi Devrimi İle Birlikte Gelişen Çartizm Hareketi*, Ankara, 1995, 3
- BAKER, William and WOMACK, Kenneth, *A Companion to the Victorian Novel*, Westport, CT, 2002, 189
- BELCHEM, John, "The Politics of Chartism", *History Sixth*, 1987
- BENDER, John, DAVID, Deirdre, ve bşk., *The Columbia History of the British Novel*, New York, 1994, 512
- BRANTLINGER, Patrick, *Fictions of State: Culture and Credit in Britain, 1694-1994*, Ithaca, NY, 1996, 175
- CHILDERS, Joseph W., *Novel Possibilities: Fiction and the Formation of Early Victorian Culture*, Philadelphia, 1995, 37-38
- CLIATH, Leabharlanna Alha, *The Chartists*, Worcester, 1984, 4
- DEANE, Phylls, *İlk Sanayi İnkılabı*, (Çev. Tevfik Güran) Ankara, 1988, 181
- DISRAELI, Benjamin, *Coningsby or the New Generation*, New York, 1982
- DISRAELI, Benjamin, *Sybil or The Two Nations*, New York, 1981
- ENGELS, Friedrich, *İngiliz İşçi Hareketi*, (Çev. Şemsa İlkin) Ankara, 1976, 33 – 37
- ENGELS, Friedrich, *İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu*, 22.08.2009,
[//www.kurtuluscephesi.com/marks/ingiliz.html#b0](http://www.kurtuluscephesi.com/marks/ingiliz.html#b0)
- EVANS, Eric, "Chartism Revisited", *History Review*, The UK, 1999, 32
- GELERNTER, "David, The Inventor of Modern Conservatism", *The Weekly Standard*, Volume 10, Issue 20, 2005

- HEARNSHAW, F.J.C., *The Social and Political Ideas of Some Representative Thinkers of the Victorian Age*, London, 1933, 15
- HIBBERT, Christopher, *The Victorian Dandy Who Became Prime Minister*, The United States, 2006, VII
- HOLLOWAY, John, *The Victorian Sage*, London, 1953, 87
- HOYT, Charles Alva, *Minor British Novelists*, Carbondale, IL, 1967, 95
- JENKINS, T.A., "Benjamin Disraeli and The Spirit of England", *History Today*, VI, 12, The UK, 2004
- KIRK, Russel, *The Conservative Mind, from Burke to Santayana*, Chicago, 1953
- McNEILL, William H., *Dünya Tarihi*, (Çev. Alaeddin Şenel) İstanbul, 1985
- MODDER, Montagu F., *The Jew in the Literature of England to the End of 19th Century*, Philadelphia, 1939
- SEVİM, Fuat, *Dünya Uygarlığı ve Türk Sosyo – Ekonomik Tarihi*, İstanbul, 1978
- SMITH, Paul, *Disraelian Conservatism and Social Reform*, London, 1967
- THOLFSEN, Trygve R., *Working Class Radicalism in Mid-Victorian England*, New York, 1977
- URGAN, Mine, *İngiliz Edebiyatı Tarihi*, III, İstanbul, 1996
- ÜSKENT, Suphi Burak, *19. Yüzyıl İngiliz Romanında Endüstri Devrimi'nin Yansımaları: Dickens'in Hard Times'i, Gaskell'in Mary Barton'ı ve Disraeli'nin Sybil or The Two Nations'i*, Ankara, 2006
- YELISEYEVA, Manfred, *Yakınçağlar Tarihi*, (Çev. Özdemir İnce, Ergün Tuncalı) İstanbul, 1978

ÖZET

19. Yüzyıl İngiliz Romanını şekillendiren etmenlerin en önemlisi sanayi devrimidir. Sanayi devriminin sonucunda insanların yaşam koşulları önemli ölçüde değişir ve bu değişimle beraber toplumsal yaşantıda sorunlar baş gösterir. Bu toplumsal sorunların başında işçilerin yaşadığı sıkıntılar gelir ve bunlar o dönemde yazılan romanların ana temasını oluşturur.

Bu sorunları ortadan kaldırmaya çalışan siyaset kurumlarının çabaları, bunlara politik sorunları da ekler. Partilerin işçi sınıfı üzerindeki politik beklentileri, kendi aralarında uzun yıllar sürecektir bir mücadeleyi doğurur. Dolayısıyla romancılar yapıtlarında işçi sorununun yanında doğal olarak politik sorunlara da değinirler.

Bu çalışmamızda, Benjamin Disraeli'nin İngiliz Edebiyatı'nda ilk toplumsal sorun içerikli roman olarak kabul edilen Sybil or The Two Nations ve ilk politik roman olan Coningsby or The New Generation adlı yapıtlarını inceledik. Yazarın aynı zamanda parlamenter oluşu, toplumsal ve politik sorunlara önerdiği çözümler açısından önemlidir. Ve bu çözüm önerilerinin büyük olasılıkla yapıtlarına da yansıdığı düşünülürse, çalışmanın 19. yüzyıl romanının genel analizi açısından ne ölçüde faydalı olduğunu anlaşılabilir.

Disraeli, halka daha huzurlu bir yaşam sunabilmek için toplumsal düzenin ve politikanın yeniden şekillendirilmesi gerektiğinin bilincindedir ve politik yaşamı boyunca bunun mücadelesini verir. Toplumda yerleştirmeye çalıştığı bu yeni sistem politik literatüre modern muhafazakarlık adıyla geçer. Bu sistem her ne kadar modern olarak adlandırıldıysa da, aslında ortaçağda ülkede egemen olan sınıf ve

statü hiyerarşisine dayalı bir toplumsal düzenden ibarettir. Karl Marks, Friedrich Engels gibi düşünürler sınıfların ortadan kaldırılması için uğraş verirken, Disraeli toplumda sınıfsal çizgilerinin daha da belirginleşmesinde önemli rol oynar.

Disraeli, kilise, aristokrasi sınıfı ve krallık gibi eski kurumların korunmasını öngören bu yeni sistemde, aristokrasi sınıfının önderliğindeki sınıfların toplumun refahına katkıda bulunacağına inanır. Ancak halka önderlik edecek olan aristokrasi, 19. yüzyılın sahte aristokrasisi değildir çünkü bu aristokrasi ortaçağda halkın her türlü ihtiyacını karşılayan işlevinden uzaklaşmıştır. Bu sınıfın ortaçağdaki işlevini 19. yüzyılda burjuva sınıfı yerine getirmektedir. Dolayısıyla halka önderlik edecek olan sınıf gerçek aristokratlar olarak nitelediği burjuva sınıfıdır.

Disraeli, hayalinde tasarladığı bu düzenin ilkelerini yapıtlarında halkla paylaşır ve genç parlamenterlerle beraber bu ütopyasını hayata geçirmeye çalışır. Bu politik oluşuma Genç İngiltere Akımı adı verilir.

Çalışmamızda Disraeli'nin yapıtlarına yansıyan Genç İngiltere ve Modern Muhafazakarlık ilkeleri irdelenmiştir. Ayrıca Disraeli'nin Çartist eylemler gölgesinde toplumsal ve politik sorunları saptayışı ve bu sorunlara karşı çözüm önerileri incelenmiştir.

SUMMARY

One of the most outstanding factors shaping the 19th Century English Novel is certainly industrial revolution. The living conditions of people after the revolution change considerably and these changes cause serious problems in social life. The problems of workers rank first among them and they form the main plots of novels written in that era.

The exertions of political institutions to remove social problems brings out, instead, new political problems. Political expectations of parties on working class result in conflicts among themselves to outlast for many years. Accordingly, novelists naturally touch on political problems besides disturbances of working class in their works.

In this study, we have examined two novels of Benjamin Disraeli; *Sybil* or *The Two Nations*, accepted as the first genre of social problem novel and *Coningsby* or *The New Generation*, accepted as the first genre of politic novel in English Literature. Parliamentary identity of author is important for the solutions he suggests for both political and social problems. So, most likely his works are thought to reflect the solution offers, it proves to what extent they are useful in terms of general analysis of 19th Century Novel.

Disraeli is aware of the fact that social system and politics should be re-shaped in order to present people a more comfortable life and struggles for this aim during all his political life. The new system he dreams to establish in society is described in literature as modern conservatism. Although the system is called as modern, it consists of a social order based on class and statute, a hierarchical order,

which was dominant in the country in Middle Ages. While intellectuals such as Karl Marks and Friedrich Engels tackle to eliminate classes, Disraeli plays a considerable role in clarifying the borders of classes more distinctly.

He believes that the classes lead by aristocracy will contribute to the affluence of society in the new system which foresees conservation of old institutions such as church, monarchy and aristocracy. But the leading aristocracy is not the factious aristocracy of 19th century because this class has got away from its functions in Middle Ages, meeting all requirements of people. Bourgeoisie in 19th century carries out the functions of aristocracy in Middle Ages. So the leading class is bourgeoisie which he describes as factual aristocrats.

Disraeli shares the principles of this system he envisages in his dreams with people and tries to implement it with young parliamenters. This political constitution is named as Young England Movement.

In our study, the principles – mentioned in Disraeli's works – of Young England Movement and Modern Conservatism have been explicated. Furthermore, his ascertainment of political and social problems under the influence of Chartism and his solution proposals have been studied.